

ABD-TÜRKİYE İKİLİ İLİŞKİLERİNİN BAŞLANGICI: BERBERÎ SAVAŞLARI (1801-1805 ve 1815)

Dr. Mehmet Erkan KILLIOĞLU*

Öz: Sıklıkla Stratejik Ortaklık olarak tanımlanan Türk-Amerikan ilişkileri çoğunlukla II. Dünya Savaşı sonrasında Marshall Yardımı ve Türkiye'nin NATO'ya üyelik başvurusu ve kabulü ile ilişkilendirilir ve bu noktada başladığı iddia edilir. Ancak iki ülke I. Dünya Savaşı sırasında karşı saflarda yer almış, Anadolu'yu işgale gelen Yunan kuvvetleri ABD donanmasının sağladığı koruma altında İzmir'de karaya çıkmıştır. Fakat bu olay da ilişkilerin başlangıç noktası değildir; iki ülkenin ilk kez temas ettiği ve karşı karşıya geldiği olay tarihte Berberî Savaşları olarak adlandırılan iki ayrı savaş sebebiyledir. Bu karşılaşmadan Türkiye'nin hafızasında fazla bir şey kalmamışken ABD'nin hafızasında Deniz Piyade Marşı'ndaki "To the shores of Tripoli" nakaratı kalmış ve devlet hafızasında yer etmiştir. İşte bu çalışmada iki taraf arasındaki ilk temas olan Berberî Savaşları incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Garp Ocakları, Thomas Jefferson, Karamanlı Yusuf Paşa, Stephen Decatur, USS Philadelphia.

THE BEGINNING OF THE TURKISH-AMERICAN RELATIONS: BARBARY WARS OF 1801 AND 1815

Abstract: Turkish-American bilateral relations often described as a strategic partnership. The very special relationship flourished after the II. World War during the Marshall Aid Programme and Turkish attempt to become NATO member. But those two countries joined to I. World War and fought at the opposite sites. After the war, just in the first years of the Turkish War of Independence, Greece became voluntarily spearhead of the West and try to invade Anatolia. That invasion attempt began in İzmir (Smyrna) Province under the protection offered by the US Navy. But the starting point of the bilateral relations between US and Turkey, then Ottoman Empire, was a confrontation called 'Barbary Wars'. The Barbary Wars consist of two separate wars. It was just left a few tracks in Turkish history and not known very well but in US the war memorial baptized in the US Marine Corps's Hym with the saying "To the shores of Tripoli."

Key Words: Barbary Coast, Thomas Jefferson, Yusuf Karamanlı, Stephen Decatur, USS Philadelphia.

ORCID ID : 0000-0002-3146-2609

DOI : 10.31126/akrajournal.840461

Geliş tarihi : 14 Aralık 2020 / Kabul tarihi: 09 Mart 2021

* Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Genel Sekreteri.

“Eğer Cezayir olmasaydı, İngiltere mutlaka bir tane kurardı.”
Benjamin Franklin, Londra, 1783.

Giriş

Türk-Amerikan ikili ilişkileri hakkındaki genel kanı, ikili ilişkilerin özellikle 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren başladığı ve kurumsal bir hâl aldığı yönündedir ancak bu olay genel kanının aksine 1950’li yıllardan sonraki döneme sıkışmış bir olgu değildir. Aksine bu ilişki dolaylı yollardan da olsa Amerika Birleşik Devletleri’nin (ABD) kuruluşunu takip eden yıllarda başlamış, ABD’nin Akdeniz’deki ticaretten pay alma isteği yüzünden de savaşa neticelenmiştir (Kurat, 1959: 8). Çünkü o dönemde ABD’den Akdeniz’e gitmek üzere her yıl 100’den fazla gemi denize açılıyordu ve gemiler ABD’nin kürk, pirinç, buğday ve kurutulmuş balığını Akdeniz’e taşıyordu. Bu mallar Akdeniz limanlarında satıldıktan sonra karşılığında başta haşhaş olmak üzere narenciye, zeytinyağı alınıyor ve ABD’ye götürülüyordu. İşte bu yüzden ABD açısından Akdeniz ve Akdeniz ticareti hayati önemde idi (Symonds, 2004: 125-136). Bu sebepten dolayı ABD, Akdeniz’le olan ticareti kesintisiz bir şekilde sürdürmek için, özellikle Akdeniz havzası dışında yer alan devletlerin gemilerine saldırarak ticari faaliyetlerini sabote eden Garp Ocakları Beylerbeylikleriydi. Bunlar arasında da özellikle Cezayir ve Trablusgarp Beylerbeyliği çatışmaya girmek zorunda kalmıştı. Bu çatışma sonucunda ise Akdeniz’de gerek ABD gerekse Türkiye’de pek bilinmeyen Berberî Savaşları yaşanmıştı (Parker, 2004; Hay, 2004: 369-380).

İşte bu çalışmada Türkiye’de pek fazla bilinmeyen bu konu hakkında bilgi verilmeye çalışılacaktır. Genellikle 200-300 yıllık ve yetersiz bir tarihî birikimi olduğu iddia edilen Amerika Birleşik Devletleri’nin, büyük devlet olma sürecinde geçirdiği aşamaların başlangıcında yer alan Berberî Savaşlarından nasıl dersler çıkardığı, edindiği tecrübeler ışığında vizyonu ve politikalarını nasıl yeni şartlara adapte etmeye çalıştığına açıklık getirmeye çalışılacaktır. ABD’nin Berberî Kıyısı Devletleri ile olan ilişkisi önemlidir. Sadece diplomatik açıdan değil, bu ilişki ayrıca Amerika’nın ilk yıllarında Amerikan siyaseti ve kültürü açısından da önemlidir (Kitzen, 1996: 603). Çalışmanın ana fikri ABD’nin iddia edildiğinin aksine, tarihî hafızasının sığ ve yetersiz olmadığıdır. Bu duruma örnek olarak ABD Deniz Piyade Marşı’nda yer alan “*To the shores of Tripoli*” bölümü ve askerî törenlerde deniz piyade subayları tarafından takılan Memluk kılıcı verilebilir (Smethurst, 2017).

Berberî Savaşları aralarında 10 yıllık bir ara olan iki ayrı savaştan oluşmaktadır. Bunlardan birincisi 1801-1805 yılları arasında devam eden Birinci Berberî Savaşı, ikincisi ise 1815’te patlak veren İkinci Berberî Savaşı’dır. Berberî Savaşlarının patlak vermesinin sebepleri ise kısaca şunlardır: İngiltere ve

Fransa Akdeniz’de, Kuzey Afrika kıyısındaki Cezayir, Tunus ve Trablusgarp’ta üslenmiş Türk korsanları¹ ile oldukça sıkıntılı ve hassas dengeler (yerine göre askerî güç kullanımı, diplomasi, bazen de haraç ödemeyi içeren) üzerinde duran bir barış sağlamışlardı. Union Jack/Birlik Bayrağı/veya Fleur-de-Lys bayrağı İngiliz ve Fransız ticaret gemilerine koruma sağlıyordu. Ayrıca küçük ve hızlı gemiler kullanan Berberî korsanları elbette ki düzenli bir şekilde savaşan büyük devlet donanmaları için önemli bir tehdit oluşturmuyordu (The United States and the Barbary Pirates, 2001). Avrupa’nın büyük güçlerinin zayıflamış olan Berberî korsanlarına tahammül göstermelerinin iki önemli sebebi vardı. Bunlardan birincisi Akdeniz’de uzun bir savaşa tutuşup, kısmen mevcut olan ticari istikrarı bozmaktansa, daha ucuza gelen yıllık haraç ödemesini kabul etmek daha ekonomikti ve mantıklıydı. İkinci sebep ise, İngiltere ve Fransa gibi büyük devletler açısından Berberî korsanlarının saldırganlığı faydalıydı. Bu sayede bu ülkelere rakip olabilecek üçüncü ülkeler Akdeniz ticaretinde fazla faal olamıyordu. Bu sayede Berberî korsanları farkında olmadan büyük devletlerin ticari çıkarlarını korumuş oluyordu (Symonds, 2004; Sofka, 1997: 531).

Ancak küçük devletlerin ticaret gemileri için aynı durumlar geçerli değildi. Avrupa devletleri Akdeniz’de büyük bir donanma bulundurup masraflarını çekmektense, Garp Ocaklarına² veya Berberî korsanlarına kendileri açısından daha ucuza gelen yıllık haraç ödeme seçeneğini daha uygun bulmuşlardı (Symonds, 2004). Fakat daha önce de ifade edildiği üzere yalnız başına seyreden veya haraç ödemeyen ülkelerin gemileri güvende değildi. Osmanlı İmparatorluğu özellikle Akdeniz’de rakip devletlerle olan münasebetlerinde Garp Ocaklarının korsanlık faaliyetlerini bir politik araç olarak kullanmaya çalışmıştır. Kendisi ile anlaşması olan devletlerin gemilerine bu antlaşma gereğince Garp Ocakları korsanlarının saldırmasını önlüyordu. Ancak kendisi ile anlaşma yapmayan devletlerin gemilerine karşı yapılan saldırılara ise göz yummuştur (Ortaylı, 1973: 99). Bahsi geçen bu zaman diliminde korsanlık faaliyeti kanun dışı bir faaliyet, haydutluk olarak görülmemekte ve devletlerin denizlerde birbirlerine ve çıkarlarına zarar vermek için kullandıkları bir yöntem, dolaylı bir strateji olarak kullanılmakta idi (Toprak, 2012: 226; Güher, 2017: 569; Kayapınar, 2017: 40). Korsanlar devletlerce himaye edilip, hatta desteklenmekte, rakip devletlere karşı dolaylı yoldan savaş amacıyla kullanılmıştır (Kuzucu, 2015:

1. “Berberî korsanları çoğunlukla Berberiler, Araplar ve diğer Müslümanlardan oluşuyordu, ancak aralarında bazıları ihtida etmiş Hristiyanlar da vardı” (The United States and the Barbary Pirates, 2001; Wolf, 1979).

2. “Osmanlı Devleti idaresindeki Kuzey Afrika’daki Cezayir, Tunus ve Trablusgarp Beylerbeylikleri’ne Garp Ocakları denilmekteydi” (Pakalın, 1971: 646; Kuzucu, 2015: 166-167).

173). Kuzey Afrika bölgesindeki ekonomik faaliyet ve kaynakların kıtlığı sebebiyle Garp Ocakları merkezden gelen mali kaynakla değil de özellikle deniz ticareti ve Avrupa'nın güney sahillerinden elde edilen vergi, fidye ve ganimet gelirleri sayesinde ekonomisini ayakta tutmuştur (Kavas, 1999: 424). Bu yüzden bölgenin ekonomik şartlarının da teşviki ile korsanlık iktisadi faaliyetin olmazsa olmaz bir parçası hâline gelmişti. Bu noktada Akdeniz'deki korsanlık faaliyetleri hakkında biraz daha detaya girmek ve bilgi vermek yerinde olacaktır: 18. yüzyılda Akdeniz'de temel olarak iki çeşit korsanlık türü vardı. Başına buyruk hareket eden korsanlar önceden yaptıkları planlara göre veya karşılıklarına bir fırsat çıktığında ticaret gemilerine saldırmakta ve gemileri yağmalamakta idiler. Ele geçirilen gemilerdeki ticaret mallarına el konulmakta, gemi mürettebatı da çoğunlukla esir edilip köle olarak satılmakta idi. Bu türden korsanlık faaliyeti karada vuku bulan eşkıyalık faaliyetlerinin denizlerde vuku bulan türü idi. Ancak Akdeniz'deki diğer korsanlık faaliyetleri ile karşılaştırıldığında yağmacılık olarak adlandırılabilir olan korsanlık faaliyeti, diğer adıyla "haydutluk" genel korsanlık faaliyeti içerisinde fazla yer kaplamıyordu. Bu korsanlık türü tek başına Akdeniz ticaretini kesintiye uğratabilecek kadar büyük ve geniş kapsamlı değildi. Çünkü bu türden korsanlık faaliyetlerini geriplanda destekleyen devletler yoktu. Bu türden deniz haydutlukları çoğunlukla savaş zamanlarında, merkezî yönetimin dikkatinin ve kaynaklarının başka alanlara yoğunlaşmaya başladığı dönemlerde artış göstermiştir. Bu nedenle özellikle de Doğu Akdeniz'de Osmanlı donanmasına ait gemiler deniz ticaretinin güvenliğini sağlamak için haydutluk türü korsanlık faaliyetlerinin sıkı takipçisi olmuşlardı (Köse, 2010: 273).

Bir diğer korsanlık türü ise devlet destekli korsanlık idi. Bu tür korsanlık faaliyetlerinde korsanlar siyasi bir otoriteden emir almakta, onların emirleri ile harekete geçmekte ve hazırlanan planlara uymakta idiler. İşte 18. yüzyılda Akdeniz havzasında yaygın olarak yapılan ve ticari faaliyetleri tehdit eden ve sekteye uğratan korsanlık türü devlet destekli korsanlık faaliyetleri idi. Çünkü tamamıyla devletlerin siyasi-stratejik amaçlar doğrultusunda, rakip veya hedef alınan ülkeye azami zarar verme amacıyla yapılmakta idi (Bromley, 1982; Leefe, 1978; Starkey, 1990; Early, 1970; Russell, 1970; Kütükoğlu, 1968: 57-71). Bu gruba giren Garp Ocakları, Batılı tanımlamasıyla Berberî Kıyısı Devletleri, Akdeniz'de seyreden yabancı ülkelere ait ticaret gemilerinin özellikle, de Garp Ocakları ve Osmanlı İmparatorluğu ile anlaşması olmayan veya savaş hâlinde olan ülkelerin korkulu rüyası idiler (Köse, 2010: 273; Çapanoğlu, 1951: 945-947). Ancak sadece Müslümanlar değil Hristiyanlar da korsanlık yapıyor; esir alma, köle ticareti, devlet destekli korsanlık faaliyetlerinde bulunuyorlardı. Yani durum Amerikalıların şikâyet ettiği gibi tek taraflı bir olgu değildi. Kuzey Afrika gemileri Avrupalı denizci, tüccar, gezgin ve askerleri

esir alıp, fidye alamazlarsa satılmak üzere Fas, Tunus ve Cezayir'deki köle pazarlarına götürmüşlerdi. Ancak aynı şekilde binlerce Müslüman da aynı dönemde İspanya, Portekiz, İngiltere, İrlanda, Galler, Malta, Fransa ve İtalyan devletlerince esir alınmış ve köle edilmişti (Rojas, 2003: 164). Esir düşüp köle olarak satılanlar arasında ABD vatandaşları da vardı. Diğer tüm İngiliz kolonileri gibi, Amerikan kolonilerinin gemileri ve vatandaşları da İngiliz İmparatorluğu'ndan ayrılmadan önce İngiliz devleti ve donanmasının sağladığı korumadan faydalıyor, Akdeniz'de rahat bir şekilde dolaşabiliyorlardı (Symonds, 2004; Kayapınar, 2017: 40). 150 yıl boyunca Kuzey Amerika'daki İngiliz kolonileri Cezayir, Fas, Tunus ve Trablusgarp'taki Berberî Devletlerine karşı koruma ve yardım için İngiltere'ye bağımlı olmuşlardı. 1625 yılında Fas tarafından zapt edilen ilk koloni gemisinden sonra Kuzey Amerika'daki İngiliz kolonileri Berberî Devletlerine sayısız gemi ve denizci kaptırmışlardı (Rojas, 2003: 165). Bununla birlikte 1776 yılı itibarıyla Akdeniz'deki ABD ticareti göreceli olarak güvende ve gelişme göstermekte idi. Ama ABD'nin bağımsızlık ilanından sonra bu durum dramatik bir şekilde değişti (Wilson, 1982: 123). Amerikan Bağımsızlık Savaşı sırasında ve sonrasında ABD ticaret gemileri İngiltere ile ABD'nin ilişkileri bozuk olması yüzünden İngiliz koruması ve kontrolünde olan limanlara giremediler (Güher, 2017: 570). Bu yüzden de yeni limanlar ve pazarlar aramak zorunda kaldılar. Fakat bulunan yeni pazarların hemen tamamı onların için oldukça tehlikeli yerlerde idi. Ama yeni bir devlet olan ABD'nin hayatta kalabilmesi için ticaret gelirlerini arttırması tek çıkar yoldu. Bu arayış sırasında Uzak Doğu ve Akdeniz'deki İngiliz kontrolü dışındaki bölgelere yönelmek zorunda kaldılar. Buralardaki ticaret daha kârlıydı ama can ve mal güvenliği hemen hiç yoktu ve mutlaka bölgeyi iyi bilen bir gücün korumasına ihtiyaç vardı. Bu yüzden de gerekli korumadan yoksun kalan ABD Fransa'dan yardım istedi, yapılan ikili anlaşmaya binaen Amerikan ticaret gemileri Fransız donanmasının koruması altına girdiler. Fransa'nın sağladığı bu koruma 1778 yılına kadar devam etti (Wilson, 1982: 123-124; Kitzen, 1996: 602-603; Rojas, 2003: 65). Bağımsızlık Savaşı'nın 1783'te ABD'nin zaferi ile sonuçlanması üzerine genç Amerika kendi vatandaşlarının ve ticaret gemilerinin güvenliğinden sorumlu oldu. Bu tarihe kadar Amerikan ticaret gemileri Akdeniz'de İngiliz korumasında idiler. Bağımsızlık ilanından sonraysa bu koruma kalktığı için ABD gemilerine olan saldırılarda ciddi derecede bir artış oldu. Bunun sonucunda ticari gemilerin sigorta primleri ciddi derecede yükseldi. Buna ek olarak esir düşen ve köle edilen Amerikalı denizciler hakkında da dehşete düşüren hikâyeler de ortalıkta dolaşmaya başladı (Sofka, 1997: 531). Siyasi ve iktisadi ortamın oldukça karışık olduğu bu dönemde ABD'nin Akdeniz'deki ticari çıkarlarını korumak için bölgede bir donanma bulundurması bir zaruret hâlini aldı.

Fakat bu dönemde ekonomik durumu güçlü olmayan ABD'nin böyle bir deniz gücü kuracak ve kurduğu filonun uzak denizlerde ikmal ve iâşesini sağlayacak gücü ve imkânı yoktu. Fakat ortada da bir açmaz vardı; ticari geliri arttırmak için de verimli Akdeniz ticaretinden pay almak mecburiyeti vardı. Genç ABD'nin kendi ayakları üzerinde durması ve gelişebilmesi için bu elzemdi. Thomas Jefferson açısından ticaret dengesi ulusal gücü takviye etme ve devletin uluslararası sistemde daha fazla güç projeksiyonu yapabilme imkânına sahip olması demekti (Sofka, 1997: 520). Ama bununla birlikte bu sular özellikle yabancı ticaret gemileri için oldukça tehlikeli idi. Korumasız olarak seyredecek olan ABD gemileri Kuzey Afrika kıyılarını üs olarak kullanan Berberî/Türk korsanlarının merhametine kalıyorlardı (Kurat, 1964: 175-213). Berberî Devletleri'nin ABD gemilerine saldırmasının özel veya politik bir sebebi yoktu, sadece bu gemiler diğerlerine göre daha korumasızdı (Symonds, 2004). Amerika'nın güçsüz bir durumda bulunması gerek yeni kurulmuş bir devlet olması gerek savaş mürettebatının ve gemilerinin yetersiz oluşu doğal olarak korsanların açık hedefi hâline gelmesine neden olmuştu (Güher, 2017: 570). Bu yüzden Berberî korsanlarını ticaret gemilerinden uzak tutmak için Akdeniz'de bir donanma bulundurmak bir zaruret hâlini almıştı. Tartışma en başına geri dönmüştü. Bunun için de mali kaynak gerekiyordu. ABD Kongresi'nde bu tartışmalar uzunca bir süre devam etti. Ayrılan kaynakla küçük ama güçlü bir donanma mı, yoksa büyük ama hemen hiç koruması olmayan bir ticaret filosu mu oluşturulmalıydı? Tartışmayı birinci görüşü savunanlar kazandı. Böyle olsa dahi ABD Kongresi'nin altı savaş gemisi yapımı için gerekli izni vermesi 5 yılı aldı. Ama donanma kurulana kadar Kongre, Akdeniz'deki Türk korsanlarına haraç verilmesini, bu amaçla bir bütçe ayrılmasını 1784 yılında kabul etti (The United States and the Barbary Pirates, 2001).

Yine bu kapsamda ABD Kongresi, aynı yıl John Adams, Thomas Jefferson ve Benjamin Franklin'i Berberî Kıyısı Devletleri ile doğrudan veya yerli aracılar vasıtasıyla da olsa görüşmelerde bulunma konusunda yetkilendirdi (Kitzen, 1996: 603). Ancak Amerikan ticaret gemilerine karşı artan korsan saldırıları nedeniyle Jefferson, Konfederasyon Hükümeti'ne 1780'li yıllardan itibaren donanma inşası konusunda baskı yapmaya başladı (Sofka, 1997: 529). Çünkü Kuzey Afrika kıyısı beylerbeylikleri resmîyette Osmanlı Devleti'nin idaresi altında gözüke de 1768-1774 yılları arasında vuku bulan Osmanlı-Rus Savaşı ve Osmanlı Devleti'nin içine düştüğü olumsuz siyasi ve ekonomik şartların da etkisiyle, bölgedeki yerel idareciler denetimsiz kalmışlardı. Bunun sonucunda bu idareciler siyasi işler ve ilişkilerinde daha özerk ve başına buyruk hareket eder hâle gelmişlerdi (Sofka, 1997: 530; Fendoğlu, 2002: 180-181; Jewett, 2002: 6-15; Kuzucu, 2015: 166 ve 171; Mustafa Nuri Paşa, 1992: 146; Maksudoğlu, 1966-1967: 194; Maksudoğlu, 1968: 174; Toprak, 2012: 226).

Bu kaotik durum da ABD için oldukça tehlikeli idi. ABD'nin ekonomik gücünü ticaret yoluyla destekleme, artırma ve genişletme iddiası Jefferson'u inisiyatif alma konusunda zorladı. Alınacak önlemlerin kapsamı ticaret savaşlarından askerî tedbirlere kadar değişiyordu (Sofka, 1997: 530). Fakat Jefferson'un uyarıları dikkate alınmadı.

Berberî korsanlarına, ABD ticaret gemilerine saldırmamaları için verilmek üzere ayrılan bu para ilk kez 1785 yılında Cezayir korsanlarının bir Amerikan ticaret gemisi ve mürettebatını fidye istemek için alıkoymaları üzerine kullanıldı. Mürettebatı kurtarmak için Cezayir Dayısı'na* 50.000 \$ fidye ödendi. Gelişmeler üzerine o dönemde ABD'nin Fransa elçisi olan Thomas Jefferson, Berberî korsanlarına fidye ödemenin sorunu çözmediğini, aksine onları daha da cesaretlendirdiğini ve yeni eylemler için teşvik ettiğini ifade ederek (Sofka, 1997: 531) fidye ödenmesi kararına muhalefet etti. John Adams ise fidyenin ödenmesi taraftarı idi (The United States and the Barbary Pirates, 2001; Sofka, 1997: 519-520). Jefferson, hem meşru ticaret hem de korsanlıkla iştigal eden Garp Ocakları Beylerbeyliklerini ABD ticaretine ve çıkarlarına doğrudan bir tehdit olarak görüyordu. 1790 yılında ABD yönetimi Akdeniz'de rahatsız edilmeden seyretme ve korsan saldırılarından azami derecede muaf olma konusunu çözmeye oldukça yaklaşmıştı. Çünkü artan korsan saldırıları yüzünden Amerika'nın Akdeniz ticaretinden aldığı pay oldukça azalmıştı ve bu durum ABD Kongresi'ni gereken haracı ödemeye ikna etmişti. Öngörülen haraç miktarı da 40.000 dolardı. Ancak ödeme yapılmadan önce Portekiz Cezayir Beylerbeyliği'ne savaş ilan etti. Akabinde Cezayir Limanı'nı ablukaya alan Portekiz donanması Cezayir filosunun limandan ayrılmasına engel oldu. Bu da Akdeniz'deki korsan saldırılarının azalmasına neden oldu. Durumdan faydalanmak isteyen ABD anlaşmanın imzalanmasını askıya aldı ve haraç ödemediği Akdeniz'de ticari faaliyette bulunmayı sürdürdü, bunun sonucunda ülkenin Akdeniz ticareti sürdü ve gelişmeye devam etti; korsanlara haraç ve vergi vermediği için de kazancı arttı. Bu durum 1793 Ekim ayına kadar sürdü. Ancak bu tarihte Portekiz Cezayir'le bir yıl süreli olmak üzere bir ateşkes anlaşması imzaladı. Ateşkes ilanını takiben yeniden denize açılan Cezayir korsanları Akdeniz'de 11 Amerikan ticaret gemisine el koydu ve toplam 119 kişi olan gemi mürettebatını esir aldı (Kitzen, 1996: 604).

Her ne kadar Adams ve Jefferson Londra ve Paris'teki görevleri sırasında yaptıkları gözlem ve edindikleri deneyimler doğrultusunda bu sorunu kendi bakış açılarına göre diplomasi yoluyla çözmeye taraftarı olsalar da, Kuzey Afrika Beylerbeylikleri yapılmak istenen yeni anlaşmalar için yüklü miktarda haraç

*Dayı: Osmanlı Devleti döneminde 1671 yılından itibaren seçilerek göreve getirilen Cezayir, Trablusgarp ve Tunus Eyaletleri yöneticilerine verilen unvanıdır.

ve esirlerin serbest kalabilmesi için de fidye talebinde bulundular. Londra'da bulunduğu sırada İngiltere'nin Kuzey Afrika politikasının temel ilkelerini iyice kavrayan Adams: "*ABD açısından en uygun çözümün zaman kaybetmeden uygun ve makul bir haraç miktarında anlaşmak...*" olduğunu ifade etmiş ve gereken meblağın Amsterdam bankerlerinden borç alınmasını önermişti. Jefferson bu talebe şiddetle karşı çıktı (Boyd, Mina, Butterfield, Cullen, 1950: 349-416). Yine esir düşen denizcileri kurtarmak için ABD Cezayir'e istediği fidyeyi ödedi ve takip eden 15 yılda da ABD gemilerinin Akdeniz'de rahat seyredebilmesi için yılda 1 milyon dolara kadar çıkan meblağlarda haraç ödemeyi de kabul etti (Sofka, 1997: 532). Öyle ki, 1800'lü yılların başındaki dönemde ABD tarafından Cezayir Dayısı'na ödenen haraç ve fidye devlet bütçesinin %20'sine kadar yükseldi. Bu durum hem genç ABD'nin gururunu kırıyor hem de devlet bütçesine ciddi bir yük bindirmiştir.

Jefferson, haraç ödenmesine son verilmesi için girişimlerine devam etti, tabii bu sırada George Washington ve arkadaşlarından da destek aldı. Jefferson, dayıların stratejisinin arkasındaki mantığı anlamıştı; bu devletlerin talepleri karşılanınca ABD'nden daha fazla ve aşırı isteklerde bulunmaya devam ediyorlardı. Buna ek olarak haraç olarak bu devletlere verilen denizcilik malzemeleri ve gemiler daha sonraki dönemlerde ABD ticaret gemilerine saldırıda kullanıyorlardı. Bu yüzden Jefferson'a göre, uzun vadede Kuzey Afrikalılarla savaşmak, onları her yıl haraç vererek yatıştırmaya çalışmaktan daha az maliyetli olacak bir işti (Sofka, 1997: 533). ABD'nin, dayıların sonu gelmez isteklerini makul sınırlar içerisinde tutabilecek mali kaynakları ve deniz gücü de yoktu (Sofka, 1997: 532). Bu yüzden maliyeti azaltmak ve kendi ittifak cephesini genişletmek isteyen Jefferson, Akdeniz'deki diğer küçük devletleri de Amerikan bayrağı altında birleştirmeye çalıştı. Korsanların düzenli hedefi hâline gelen İsveç ve Danimarka, ABD'nin savaş harcamalarına mütevazı katkılarda bulunma yoluna gittiler ve konsolosluk görevlilerini Trablusgarp ile yapılan görüşmelerde sıklıkla arabulucu olarak görevlendirdiler. Sardinya-Piemonte ve Sicilya Krallığı limanlarını Amerikan gemilerinin kullanımına açtı ve ikmal-iaşelerinde yardımcı oldu. 1804 yılında Jefferson Osmanlı Devleti'nin Kuzey Afrika'daki eyaletlerini kontrol etmesi için Rusya'dan ve Çar Aleksander'dan yardım istedi. Ancak Çar Amerikalılara kıtada Napolyon ile yapılan mücadelede kendisine yardımcı olunmasını şart koştu. Bunun üzerine Jefferson teklifini geri çekti çünkü böyle bir şeyin ABD'nin Avrupa ülkeleri ile olan ilişkilerindeki esneklik, bağımsızlık ve aktif tarafsızlığını ortadan kaldıracığını ve ülke dış politikasını Çarlık Rusya'sının ipoteği altına koyacağını, ABD'nin Rusya'nın uydusu gibi görülmesine sebep olacağını düşündü (Sofka, 1997: 539-540). Bu düşünceye bağlı olarak Jefferson, Amerikan dış politika vizyonunu geliştirme açısından üç temel prensip belirlemiştir. Bunlar sırasıyla:

1. Ülkenin ticaret hat ve rotalarının korunması,
2. Birbiriyle rekabet eden Avrupalı devletlerle ticaret yaparken tarafsız kalmak ve bu sayede ülkenin çıkarlarını korumak,
3. Ülkenin ticari çıkarlarını korumaya ve geliştirmeye yetecek bir donanma inşa etmek.

Hepsi bir arada ele alındığı zaman bu prensipler ABD'nin uluslararası sistemdeki yeri ve rolünü belirleyecekti (Sofka, 1997: 520). Yine bu sayılan prensipler kapsamında ABD donanmasının 1794 yılında geçirdiği revizyon ve düzenleme sonrasında ateş gücü arttı. Bu sayede Amerikalıların tehditlere karşı koyabilme imkânı da arttı. Fransa ile yaşanan çatışma ABD donanmasının yeteri derecede ateş gücüne ulaştığını göstermişti. ABD Kongresi Fransa'ya savaş ilan etmemişti. ABD bu taktik ve yaklaşımını güçlenene kadar kendisinden güçlü devletlerle mücadele ederken sıklıkla kullanacak, başka bir deyişle kaçak güreşecektir. ABD bu uygulama ile durumun vahimleşmesi hâlinde kendisine açık bir kapı bırakılmış oluyordu. Böyle bir durumda kullanılacak en temel argüman tahmin edileceği üzere ABD'nin karşı tarafla fiilen savaşta olmadığıydı, çünkü ortada ilan edilmiş bir savaş hâli yoktu. Fakat bu da pek caydırıcı olmadı, çünkü 1796 yılında sadece Cezayir Beylerbeyliği'ne 119 ABD denizcisi esir düşmüştü (Baker, 2002: 17-18). Tedbirsizliği yüzünden hata yapan ABD yönetimi bu denizcileri geri alabilmesi için o zamanki Cezayir Dayısı olan Ali Hasan Paşa'ya 620.000 \$ fidye ve 21.000 \$ yıllık haraç ödemek zorunda kaldı (Irwin, 1931: 71-72). Bu gelişmeler sonucunda da Birinci Berberî Savaşı'na giden yol açıldı, çünkü ödenen haraç ABD ekonomisine büyük bir yük hâline gelmişti.

1. Birinci Berberî Savaşı (1801-1805)

16. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Kuzey Afrika'daki beylerbeyliklerde yerleşik olan Berberî/Türk korsanları Akdeniz'deki ticaret yollarını tehdit etmişlerdir. Garp Ocaklarının gemileri ve korsanları 200 yıldan fazla bir süredir Akdeniz'de Avrupa ülkelerinin ve diğer devletlerin ticaret gemilerine saldırılar düzenliyorlardı. Garp Ocakları korsanları Akdeniz'de ticari amaçla dolaşan gemilerden özellikle Osmanlı İmparatorluğu ile savaş hâlinde olan veya seyir serbestisi anlaşması olmayan devletlerin ticaret gemilerinin korkulu rüyası idi (Köse, 2010: 272-273). Garp Ocakları korsanlarının stratejisi basit ama bir o kadar da etkiliydi. Seyir esnasında küçük ama hızlı gemiler kullanıyorlardı, bu da onlara ağır ve yavaş ticaret gemilerine karşı önemli bir üstünlük sağlıyordu. Ancak hızlı olmak için silahlardan ve ateş gücünden feragat etmek zorunda kalmışlardı. Berberî korsan gemileri yine de hızları ve manevra kabiliyetleri sayesinde yabancı devletlerin ticaret gemilerini kolayca takip edebiliyorlardı.

Kendileri için önemli bir eksiklik olan silahlarının azlığını geminin hızı ile kapatmış oluyorlardı. Yakalanan ticaret gemilerine ve taşıdıkları yüke el konuluyordu. Gemi mürettebatı ise köle olarak satılmak veya fidye istemek için alıkonuluyordu. Buradaki korsanlar tarafından esir alınan ve fidye ile sonradan kurtulan ünlüler de vardır. Bunlar arasında Katolik kilisesi rahibi St. Vincent de Paul ve Don Kişot'un yazarı İspanyol edebiyatçı Miguel de Cervantes gibi isimler de bulunmaktaydı (Güher, 2017: 569). Mürettebat, kendi ülkeleri serbest kalmaları için istenen fidyeyi ödeyene kadar esir tutuluyordu. İstenen fidye ödenmezse, sonunda köle olarak satılıyorlardı (The United States and the Barbary Pirates, 2001; Baepler, 1999; Barnby, 1996). Akdeniz'e kıyısı olan Avrupa devletleri bu durumu bir çözüme ulaştırmak için Garp Ocakları Beylerbeyliklerine haraç ödenmeyi kabul etmişlerdi. Bu devletler yıllık olarak verilen vergi ile ticaret gemilerine Akdeniz'de seyahat hakkı satın almış oluyorlardı. Fakat yıllık haraç ödenmezse veya geciktirilirse veya Beylerbeylikler verilen haraç miktarının arttırılmasını isterse bu durum çoğunlukla ödeme yapmayan devlete savaş ilan ile sonuçlanmıştır. Garp Ocaklarının başka bir devlete savaş ilan etmesi bir seremoni şeklinde oluyordu. Beylerbeyliğin askerleri savaş ilan edilecek ülkenin elçiliğine girer ve bayrak direğindeki alemleri keserlerdi. Karşı tarafa savaş ilan edildiği bu şekilde gösterilirdi. Bundan sonra da Berberî korsan gemileri o ülkenin gemilerine mümkün olan her fırsatta ve her yerde saldırırdı (Symonds, 2004). Amerika'nın henüz İngiliz İmparatorluğu'nun bir parçası olduğu dönemde ABD ticaret gemileri doğal olarak Büyük Britanya İmparatorluğu ile Garp Ocakları arasında yapılan ikili anlaşmalar çerçevesinde korunuyordu. Fakat Amerika, İngiltere'den ayrılınca bu durum değişti. ABD bağımsız bir devlet hâline geldiği için bu koruma anlaşması geçersiz hâle geldi. Bu yüzden Amerikan devleti Garp Ocakları ile acilen bir anlaşma yapmaya mecbur kaldı.

1796'da ABD'nin Garp Ocaklarına ödediği yıllık haraç makul düzeyde idi. Örnek vermek gerekirse; ABD tarafından Trablusgarp Beylerbeyliğine yıllık 60.000 dolar vergi ödeniyordu. Ancak yapılan görüşmeler esnasında Trablusgarp Beylerbeyi Karamanlı Yusuf Paşa, Cezayir'e Trablusgarp'tan daha fazla vergi ödendiğini öğrenince ABD'den ödenilen verginin miktarını arttırılmasını ve Trablusgarp'a da Cezayir'e verilen miktarda vergi verilmesini talep etti. Bu talepten ABD'nin 1801 yılı Mart ayında Thomas Jefferson yeni ABD Başkanı olduktan sonra haberi oldu. Daha önce olsa ABD yönetimi bu talebi değerlendirebilirdi ancak yeni Başkan Jefferson Kuzey Afrika'daki Berberî/Türk korsanlara vergi verilmesine taraftar değildi (Wood, 2017). Garp Ocaklarına sürekli haraç ödemek ve her geçen gün artan taleplerini karşılamaya çalışmak yerine ABD'nin bir donanma inşa etmesinin bu korsanlara vergi vermekten

daha az külfetli olacağını iddia etti. Berberî korsanlarından ABD millî güvenliği ve ekonomik çıkarlarına yönelen tehdit ABD donanması ve Deniz Piyade gücünün kurulmasının öncelikli sebebi idi (Armstrong, 2011: 1; Toll, 2008). Mayıs 1801’de ABD ülkenin ilk denizaşırı çatışmasına girdi. Çatışmanın sebebi Kuzey Afrika kıyısındaki korsanlık faaliyetlerinin sonlandırılması için Trablusgarp Dayısı Karamanlı Yusuf Paşa tarafından istenen haracı Thomas Jefferson yönetiminin ödemeyi reddetmesi idi (Armstrong, 2011: 1).

Bunun üzerine ABD yönetimi durumu yerinde tetkik etmek ve olası bir savaş durumunda takip edilecek askerî stratejiyi belirlemek için üç gemiden oluşan bir filo hazırlattı ve Akdeniz’e gönderdi. Richard Dale komutasındaki üç firkateynden oluşan ABD filosu 1 Temmuz 1801’de Akdeniz’e giriş yaptı. Cebelitarık Boğazı’na ulaştıkları zaman Komodor Dale, Trablusgarp Beylerbeyliğinin ABD’ye savaş ilan ettiğini öğrendi. Savaş ilanına giden süreç şu şekilde gelişmişti: Trablusgarp ve ABD 1796 yılında bir anlaşma imzalamışlardı. Bu anlaşmaya göre ABD ticaret gemilerinin Akdeniz’e rahatça girebilmeleri ve saldırıya uğramamaları için yılda bir kere olmak üzere haraç vereceklerdi (Turner, 2010: 158). 1801 yılında Trablusgarp Beylerbeyi Karamanlı Yusuf Paşa ABD’nin Cezayir’e kendisinden daha fazla haraç ödemesi yaptığını öğrenmesi üzerine ve kendisine ödenen yıllık haracında Cezayir’e ödenen seviyesine çıkarılmasını talep etmişti. Ancak bu isteği ABD’ce kabul görmemiştir. Bunu üzerine 14 Mayıs 1801’de Karamanlı Yusuf Paşa’nın askerleri başkent Trablus’taki ABD Konsolosluğu’na girmiş ve Trablusgarp’ın ABD’ye savaş açtığını ilan etmişti (Folayan, 1972: 261).

Trablusgarp’ın ABD’ye savaş ilanından sonra Trablusgarp’taki ABD Konsolosluğu halk tarafından yağmalanmış ve Konsolos James Cathcart ailesi ile birlikte zorlukla Danimarka elçiliğine sığınabilmişti (Sorkin, 1986). Trablusgarp’ın savaş ilanı yüzünden Akdeniz’deki keşif ve inceleme seferi bir anda savaşa dönüşmüştür. Bu beklenmeyen durum yüzünden Komodor Dale filusunun rotasını Trablusgarp’a çevirdi. ABD filosu Trablusgarp kıyısı açıklarına geldiğinde, yapılan incelemede limanın korunaklı olduğu, liman girişindeki mercan resiflerinin doğal bir engel oluşturduğu ve limana yaklaşımı zorlaştırdığı tespiti yapıldı. Ek olarak şehir deniz tarafında bir surla çevrili olup surun limana bakan kısmında savunmayı daha da güçlendirmek için küçük burçlar ve kaleler inşa edilmişti.³ Dale’a şehre doğrudan saldırması yönünde bir talep yoktu. ABD Filosunun bölgedeki görevi keşif ve gözlem yapmaktı. Dale de elindeki kuvveti şehre yapılacak bir saldırı için yeterli bulmadığından hiçbir

3. “Şehrin savunması oldukça güçlüydü. Surlarda toplam 115 top ve içerde 25.000 asker vardı. Limandaki filoda ise 10 silahlı yelkenli, 2 tane 8 toplu uskuna, 2 büyük Kalyon ve 19 adet hücumbot mevcuttu” (Bacarella, 2018).

girişimde bulunmadı. Trablusgarp Limanı ve şehre saldırmak yerine liman girişini ablukaya alma ve filosuyla Akdeniz’de seyreden ABD ticaret gemilerine koruma sağlamakla yetindi.

Akdeniz’deki ABD filosu aktif çatışmadan kaçınsa da Amerikan gemilerinin bölgede bulunması Cezayir ve Tunus’un Trablusgarp’a olan desteğini sonlandırmasına sebep oldu (Gawalt, 2018). Tüm bunlar olurken 1 Ağustos 1801’de, Akdeniz’de yaşanan bir takip sonrasında Teğmen Andrew Sterrett komutasındaki ABD savaş gemisi USS Enterprise bir çektiriyi ele geçirdi. ABD firkateyninden çok daha küçük ve ateş gücü yetersiz olan çektiri yaşanan karşılaşma sonucunda 80 kişilik mürettebatının 60 kadarı öldü. USS Enterprise da hiçbir kayıp olmadı. Bu karşılaşma Garp Ocaklarına ait filonun önemli bir eksiğini ortaya çıkardı; gemi mürettebatının topçuluk ve seyrüsefer konusunda eğitimi yetersizdi ve dönemin oldukça gerisinde kalmıştı. Garp Ocakları donanmasının hafif ve hızlı ama ateş gücü düşük gemileri 16. ve 17. yüzyılın deniz savaşlarında kullanılabildi belki, ama artık 18. yüzyılın savaş gemilerinin muhatabı değillerdi (Symonds, 2004). Yaşanan çatışma teknik ve bilginin bir kez daha üstün geldiğini göstermişti.

USS Enterprise, Trablusgarp gemisini ele geçirmişti ama ABD Trablusgarp Beylerbeyliği ile teknik olarak bir savaş hâlinde değildi çünkü Trablusgarp’a karşı savaş ilanı yapılmamıştı. Taraflar teknik olarak savaş hâlinde olmadıkları için ABD temayüller gereği Trablusgarp gemisine el koyamazdı ve gemi mürettebatını da esir alamazdı. Bu yüzden geminin topları denize atıldı ve sağ kalan mürettebatın Trablusgarp’a geri dönmesine izin verildi. Gemi Trablusgarp’a döndüğünde gemi kaptanını oldukça sert bir şekilde cezalandırıldı. Önce Kaptan’a limanda meydan dayağı atıldı daha sonra da bir eşeğe ters olarak bindirilerek tüm şehirde dolaştırıldı.

1802 yılının Nisan ayında Dale, filo komutanlığı görevinden alındı ve ABD’ye döndü. Keşif görevi ve daha sonrasındaki savaş durumu sırasında izlediği pasif tutum hem filoda hem de ülkesinde hoşnutsuzluk yaratmıştı. Yerine görevi devralmak üzere Richard Morris gönderildi. Morris beraberindeki 7 adet firkateyn ve Şalopa’dan oluşan takviye güçle Haziran ayında Cebelitarık’a ulaştı. Ancak Morris göreve giderken eşi ve çocuğunu da beraberinde götürmüştü. Bu da onun aynen Dale gibi risk almayacağı ve Trablusgarp’a karşı saldırgan bir tutum takınmaktan kaçınacağı somut bir işareti olarak yorumlandı. Kendisinden aktif bir yaklaşım sergilenmesi isteniyordu ama aynen Dale’da olduğu gibi onun da aldığı emir tüm filo ile birlikte hareket etmek ve Trablusgarp açıklarında bekleyip, limanı ablukaya almaktı. Morris de Dale’ninkine benzer bir strateji izleme yoluna gitti, Trablusgarp Limanı’nı ablukaya aldı ve korsan gemilerinin hareketlerini kısıtlamaya çalıştı ve Amerikan ticaret gemilerine koruma sağlamakla yetindi. Bu kapsamda Kaptan Alexander

Murray komutasındaki Constellation gemisini Trablusgarp Limanı açıklarına gönderdi ve limanı izlemeye memur etti. Bunun üzerine Dale gibi pasif bulunan Morris de Eylül 1803'te ABD'ye geri çağrıldı. İnisiyatif kullanmadaki zafı ve acziyeti yüzünden önce hakkında bir soruşturma komisyonu kuruldu. Daha sonra da Başkan Jefferson tarafından donanmadaki görevinden azledildi (Armstrong, 2011: 1).

ABD cephesinde bu gelişmeler yaşanırken ABD Trablusgarp ile teknik olarak iki yıldır savaş hâlindeydi. Fakat Akdeniz'de seyreden ABD ticaret gemilerinin güvenliğinin sağlanması konusunda hiçbir iyileşme olmadı. Ancak yeni filo komutanı bu durumu değiştirme iddiasında idi. Yeni filo komutanı Edward Preble 1803 Haziran'ında filonun komutasını devraldı (Armstrong, 2011: 1-2; McKee, 2014; Pratt, 1950). Preble deneyimli bir denizciydi, görevi sırasında esir düşmüş ve İngiliz hapisane gemisi Jersey'de mahpus olarak tutulmuştu. Öfkeli bir mizaca sahipti ve katı disiplini ün yapmış bir subaydı. Fakat bununla birlikte cesareti, mürettebata karşı olan tutumu ve iyi bir denizci olmasıyla tanınıyordu. Preble, ABD görev kuvvetinin komutasını devraldıktan sonra filoyu yeniden yapılandırdı. Bu kapsamda ilk iş olarak bir dizi emir ve talimatname yayınladı. Yayımlanan emir ve talimatnamelerde disiplin ve denizcilikle ilgili hemen her konuya değinilmişti. ABD donanmasında daha sonra görev alacak olan subayların bir kısmı onun idaresinde yetişti ve tecrübe kazandılar (Allen, 1909; Forester, 1956; Fowler, 1984; Guttridge ve Smith, 1984; Tucker, 1963; Whipple, 1991; Reid, 2012).

1803 yılı Ekim ayında ABD gemileri Trablusgarp filosu gemileri arasında ilk ciddi temas meydana geldi. Çatışma esnasında Preble'nin izlediği saldırgan tutum diğer Garp Ocakları Devletlerini endişeye sevk etti. Bu kapsamda ilk olarak Fas Krallığı Trablusgarp'la olan ittifakını sonlandırma yoluna gitti (Gawalt, 2018).

Preble, filonun komutasını ele aldıktan sonra ilk iş olarak firkateynlerden USS Philadelphia'yı ve Vixen'i şüpheli gemileri takip etmek ve durdurmak için Trablusgarp Limanı açıklarına gönderdi. Trablusgarp Limanı'na yönelik devam eden abluka sırasında 31 Ekim'de Kaptan William Bainbridge komutasındaki USS Philadelphia gemisi ve Vixen Trablusgarp Limanı'na doğru giden ve kıyıya oldukça yakın seyreden ve Trablusgarp bayrağı taşıyan bir gemi tespit etti. Vixen Trablusgarp çekirtilerini aramak için görevde olduğu için Philadelphia şüpheli geminin peşinden gitti. Trablusgarp gemisi takipten kurtulmak için sığ sularda seyrettiği için Bainbridge su derinliğini dikkatle kontrol ettiriyordu. Ancak Trablusgarp gemisi liman girişinde iken Philadelphia rüzgâr altı kaldığı için hareketsiz kaldı. Bu durumdan istifade eden Trablusgarp gemisi de rahatlıkla kaçtı. Zaten hareketsiz kalan ABD gemisi Philadelphia bu esnada

Trablusgarp Limanı girişinde kendi seyir haritalarında gösterilmeyen bir resifte karaya oturmuştu (Armstrong, 2011: 2). Sığılıkta karaya oturup hareketsiz kalan gemi tamamıyla savunmasız kalmıştı. Bainbridge kurtulmak için önce geminin toplarını suya attırdı. Bu tedbiri yeterli olmayınca gemiyi yüzdürebilmek için ön mizana direği kesilerek suya atıldı. Ancak bu da işe yaramadı. Philadelphia hareketsiz kalmaya devam etti. Gemiyi yüzdürmek için her yolu deneyen ama başarılı olamayan Bainbridge bunun üzerine Trablusgarplılara teslim olmak zorunda kaldı (The Unites States and the Barbary Pirates, 2001; Bacarella, 2018; Sofka, 1997: 539; Armstrong, 2011: 2). Ancak gemi iki gün sonra dalgaların ve gel-gitin etkisiyle karaya oturduğu yerden kurtuldu. Sığılıkta hareketsiz duran ABD gemisi Trablusgarp gemileri tarafından yedeğe alındı ve limana çekildi. Kızağa çekilen gemi limanda hemen onarıma alındı. Philadelphia'nın ele geçirilmesi Trablusgarp filosu adına çok önemli bir gelişme idi, filonun ateş gücü oldukça artmıştı.

Preble, Trablusgarp Limanı'na çekilen Philadelphia'nın geri alınmasının imkânsız olduğunu görmüştü. Bu yüzden geriye kalan tek çıkar yol geminin batırılmasıydı. Çünkü gemi tüm Trablusgarp donanmasının yanı başında, 100'den fazla gemi topu, 150 adet liman topçusunun korumasında olduğu için onu limandan çıkarmak imkânsızdı (Armstrong, 2011: 2). Bunun yerine limana saldırılmasına karar verildi. Yapılacak bu saldırı sırasında gemi çıkılacak ve ateşe verilecekti. Saldırıyı Teğmen Stephen Decatur'un komutasındaki 70 kişilik bir birlik düzenleyecekti. Gece baskını şeklinde yapılacak saldırıda Amerikalılar liman savunma hatlarını ele geçirdikleri bir Trablusgarp gemisini kullanarak geçmeyi planlıyorlardı (Armstrong, 2011: 4). Limana saldırı şu şekilde olacaktı: Arapça konuşan bir kılavuz⁴ liman savunmasına ABD askerlerini taşıyan geminin onarım için limana çekilen bir gemi olduğunu beyan edecek ve Philadelphia'nın yanına çekilmesi için izin isteyecekti. Bu sayede Decatur ve adamları Philadelphia'ya çıkma imkânı bulacaklardı. Saldırıda kullanılacak geminin ele geçirilmesi ise şu şekilde olmuştu: 23 Aralık 1803 sabah 08:30'da USS Enterprise kimliği belirsiz bir gemiyi takibe başladı. Bu esnada değişen rüzgâr yönü yüzünden kimliği belirsiz bu gemi USS Constitution'a doğru sürüklenmeye başlamıştı. 1,5 saat süren takip sonucunda Decatur komutasındaki Enterprise gemiye yetişti. Açılan uyarı ateşi sonrasında gemi durmak zorunda kaldı. Gemi Kaptanı kaçmaya çalışsa da 44 toplu bir firkateyn tarafından takip edildikleri gördüğünden bu girişiminde ısrarcı olmadı. Yapılan ilk gözlem ve incelemede takip edilen geminin Mastico isimli bir gemi olduğu anlaşıldı. Gemi 60 ton ağırlığında ve 24 metre uzunluğundaydı ve gönderinde Türk bayrağı çekili idi. Gemi, 1798 yılında Fransa'da Napolyon'un Mısır

4. "İtalyan asıllı bu kılavuzun adı Salvatore Catalone idi" (Bacarella, 2018).

Seferi'nde kullanılmak üzere yapılmış ancak sefer başarısızlıkla sonuçlandıktan sonra ticari gemi olarak kullanılmak üzere satılmıştı (Armstrong, 2011: 3). Duran gemiyi teslim almak için Enterprise'dan gönderilen denizciler gemi mürettebatının Türkler, Yunanlılar ve Trablusgarplılardan oluştuğunu gördüler. Gemide Türk bayrağı çekiliydi ama gemi defteri Trablusgarp Limanı'nda kayıtlı olduğunu gösteriyordu.

Preble, yakalanan geminin Constitution tarafından yedekte çekilmesini emretti. Bu esnada da gemide daha detaylı bir arama yapıldı. Mastico'nun kaptanı geminin ticaret gemisi olduğunu beyan etmişti ancak güvertede iki ve yük ambarında iki tane olmak üzere toplam dört topu ve dolu bir silah dolabı vardı. Keza gemide bulunan Trablusgarp askerleri de Amerikalıların onları dinlemesine sebep oldu. Gemi defterini okuyup tercüme edecek kadar Türkçe bilen kimsenin olmaması Amerikalıların işlerini zorlaştırmıştı. Sonuçta gemiye el konulmasına karar verildi. Asteğmen Hethcote Reed komutan olarak bırakıldı ve Sicilya'da Syracuse Limanı'ndaki ABD üssüne götürülmek üzere yola çıkarıldı (Armstrong, 2011: 3). Syracuse Limanı'nda Amerikalılar Mastico'nun gerçek kimliğini keşfettiler. Philadelphia ele geçirildiğinde Trablusgarp Limanı'nda olan iki denizci gemiyi tanıdılar. Bu denizcilerden birisi tecrübeli bir kaptan olan Salvatore Catalano isimli bir İtalyan idi. Catalano gemiyi Trablusgarp Limanı'nda görmüştü. Gemi kaptanı Mustafa Reis'in komutasında Philadelphia'nın ele geçirilmesi saldırısına katılmıştı. Daha sonra da Amerikalı esirlerin Yusuf Paşa'nın sarayına taşınmasında kullanılmıştı. Catalano'nun hikâyesi Philadelphia gemisinin kıdemli Teğmeni David Porter'ın kılıcının da gemide bulunması ile teyit edilmiş oldu. Bunun üzerine Mastico savaş ganimeti olarak alındı. Sicilya'ya ödenen 1.800 dolar karşılığında da tamamen satın alındı ve ABD filosuna katıldı. Geminin adı da Intrepid (*Korkusuz*) olarak değiştirildi. Bunun sonucunda gemi mürettebatı ve gemide bulunan köleler savaş esiri oldular. Preble'in öncelikli düşüncesi esirleri Philadelphia mürettebatının serbest kalması için kullanmaktı. Bu noktada Decatur olaya farklı bir açıdan yaklaştı. Trablusgarplılar geminin ele geçirildiğini bilmiyordu (Armstrong, 2011: 4). Gemi limana yapılacak sürpriz saldırıda kullanılacaktı.

Saldırı planladığı şekilde başladı. Mastico liman girişine kadar sorunsuz bir şekilde geldi. Ancak liman girişinde Mastico'dan kuşkulanan liman muhafızlarının saldırı girişimini fark etmeleri uzun sürmedi. Ancak liman muhafızları kendilerine müdahale edene kadar Decatur ve adamları Philadelphia gemisinin güvertesine çıkmışlardı. Saldırıya gemi muhafızları hazırlıksız yakalandığı için buradaki çatışma kısa sürdü. Geminin kontrolünü ele geçiren Amerikalılar, hemen gemiyi ateşe verdiler. Gemide çıkan yangın sebebiyle yaşanan karışıklık da Amerikalıların kaçmaları için gereken fırsatı sağladı (The Unites

States and the Barbary Pirates, 2001). Bu cüretkâr hareketin duyulması sonrasında Decatur ABD’de kahraman ilan edildi. ABD Kongresi’nde yapılan törenle Decatur kaptanlığa terfi ettirildi. O sırada henüz 25 yaşında olan Decatur böylece ABD donanmasının en genç kaptanı ünvanını aldı (Lardas, 2011). İngiliz Amiral Nelson esir alınan Philadelphia Fırkateyni’nin Trablusgarp Limanı’na yapılan cüretkâr bir saldırı ile yakıldığını öğrendiğinde bu saldırıyı “*zamanın en cesur ve cüretkâr hareketi*” olarak nitelendirmişti. Bu yüzden İngiliz donanmasındaki subaylara ABD donanmasının Akdeniz’de uyguladığı taktiklerle daha yakından ilgilenme emri verdi (Sofka, 1997: 539; Armstrong, 2011: 4; Armstrong, 2010: 106-118).

Philadelphia’nın yakılması için Trablusgarp Limanı’na yapılan saldırının başarılı olmasından sonra Preble başka bir sürpriz saldırı planı daha hazırladı. Bu saldırılarla Karamanlı Yusuf Paşa üzerindeki baskı kurarak onu barışa ikna etmeyi amaçlayan Preble, ayrıca Kaptan Bainbridge ve Philadelphia’nın esir düşen mürettebatını da kurtarmayı amaçlıyordu. Philadelphia gemisinin Trablusgarp Limanı açığında karaya oturması ile yaşanan trajedi Preble’ı sığ sulara girebilecek olan gemiler aramaya yöneltti. Çünkü ABD donanmasının gemilerinin hemen hepsi derin denizlerde kullanılmak üzere üretilmiş büyük gemilerdi. Bu büyük gemilerin sığ sulara manevra kabiliyetleri azdı ve manevra yapamadıkları için açık hedef hâline geliyorlardı. Bu sorunu çözmek için Preble, Sicilya Kralı IV. Ferdinand’tan 6 hücumbot ve 2 havan topu taşıyan gemi kiralama yoluna gitti (Bacarella, 2018). Bu durum İtalyanların da çıkarıyordu çünkü Amerikalılar sayesinde kendilerini çok uğraştıran bu korsanların kendileri zarar görmeden cezalandırılmasını sağlayacaklardı.

Komodor Preble, Sicilya’dan kiralanan bu gemilerle filosunu takviye ettikten sonra saldırı planını uygulamaya koydu. Ağustos ayında Trablusgarp’a bir dizi saldırı yapmayı planlamıştı. Planladığı bu saldırılardan ilki 3 Ağustos günü gerçekleşti. Plana göre önce hücumbot filosu Trablusgarp çektirilerine saldırıca ve onları kendi üstüne çekecekti. Bu sırada havan topu taşıyan ABD gemileri rahatça Trablusgarp Limanı’na yaklaşacak ve şehri top ateşine tutacaktı. Şehrin kalesi ve surlarında topçu bataryalarının karşı ateş açmaması için USS Constitution da onları ateş altına alacaktı. Planın riskli kısmı Trablusgarp hücumbot filosunun Amerikan hafif savaş gemileri tarafından yapılacak saldırıyı önleyebilecek kadar güçlü olması idi.

Saldırı başladıktan sonra beklenmeyen bir aksilik ortaya çıktı. Liman girişinde rüzgârın aniden yönünü değiştirmesi üzerine Amerikan filosu ikiye bölündü. Ancak saldırı başlamıştı, bu yüzden planın uygulanmasına devam edildi fakat dağılan filodan sadece 3 gemi limana yaklaşabildi. 2,5 saat boyunca devam eden çarpışma Amerikan gemileri kıyıya yaklaştıkça şiddetlendi. Çarpışma esnasında Trablusgarp donanmasının çektirilerinden üçü batırıldı, diğer

üçü de ele geçirildi. USS Constitution toplarının Trablusgarp kıyı bataryasındaki toplardan daha uzun menzilli olması yüzünden ABD gemilerine karşılık verilemedi. Bunun sonucunda ABD donanma gemileri tüm gücüyle Paşa'nın konağına topçu ateşi açabildiler. Silah tekniği ve harekât usulleri açısından daha üstün olan ABD donanması Trablusgarp şehrini tüm gün boyunca bombaladı. ABD filosu çatışma sırasında sadece 14 kayıp vermişti. Ağustos ayı içinde ABD filosu Trablusgarp'a 4 defa daha saldırı düzenlendi. Bu saldırılardan birinde şehir 2 gün boyunca aralıksız olarak topa tutuldu. Her saldırıdan sonra Preble, Yusuf Paşa'dan barış görüşmelerinin başlamasını ve Trablusgarp'taki Amerikalı esirleri serbest bırakılmasını talep etti. Amerikalı esirlerin serbest kalması için önce 40.000 \$ daha sonra da 50.000 \$ fidye ödenmeyi de önerdi. Ancak Karamanlı Yusuf Paşa bu teklifleri kabul etmedi, ABD Donanması da Trablusgarp'a saldırı düzenlemeye devam etti.

Eylül ayında Preble, Trablusgarp üzerindeki baskıyı iyice arttırmak için Trablusgarp Limanı'nı hedef alan bir dizi saldırı daha planladı (Bombardment of Tripoli, 2015). Fakat bu seferki saldırılar daha cüretkârdı; Trablusgarp donanmasından ele geçirilen ve ismi Intrepid olarak değiştirilen Mastiko'ya 100 fiç barut yüklenecekti. Mastiko, Trablusgarp Limanı'na gönüllülerden oluşan bir mürettebat idaresinde götürülecek ve orada havaya uçurulacaktı. Ele geçirilmeden önce Trablusgarp filosunun gemilerinden biri olduğu için dikkat çekmeden limana gireceği öngörülüyordu. Gemi limana girdikten sonra Trablusgarp filosunun arasına girecek ve bundan sonra da barut deposu havaya uçurulacaktı. Oluşacak patlama Trablusgarp deniz filosuna büyük kayıp verdirecekti. Preble'nin planı ve beklentisi bu yönde idi. Plan kapsamında Richard Sommers ve 12 gönüllüden oluşan mürettebat tarafından idare edilen Intrepid 4 Eylül 1804 akşamı, hava karardıktan sonra Trablusgarp Limanı'na yaklaştı. Ancak daha önce yaşanmış olan Philadelphia Baskını sebebiyle oldukça dikkatli davranan liman muhafızları tarafından fark edilmesi uzun sürmedi. Açılan ateş sonucunda isabet alan gemi infilak ederek battı. Mürettebatın hiçbiri kurtulamadı.

Eylül ayı içinde ABD'den Samuel Barron komutasında ek bir güç Akdeniz'e gönderildi ve hazır bekleyen ABD filosuna katıldı. Preble filonun komutasını kendisinden daha kıdemli olan Barron'a devretti. Dönemin Donanma Bakanı Smith, Preble'nin sorunsuz bir şekilde görevini devredeceğini ve Barron'un emri altında görev yapacağını düşünmüştü. Ancak bu beklentisinin doğru olmadığı anlaşıldı. Bu görev değişimini tenzili rütbe olarak kabul eden Preble görevi bıraktı ve ABD'ye geri döndü. Ülkeye geri döndüğü zaman kahraman olarak karşılandı. Başarılarından dolayı ABD çok ihtiyaç duyduğu morali kazanmıştı. Başarılarından dolayı ABD Kongresi tarafından ödüllendirildi.

Yeni komutan Komodor Barron da kendinden önceki filo komutanlarının yaptığı gibi Trablusgarp Limanı'nı abluka altında tutmaya devam etti. Ama görevini sadece abluka ile sınırlandırmadı. Plan değişikliğine gitti ve şehre denizden yapılan saldırıları sonlandırdı, çünkü şehrin deniz yönünden gelecek saldırılara karşı oldukça güçlü bir savunması vardı fakat çöle bakan arka kısmındaki savunma o kadar güçlü değildi. Şehre, savunmasının nispeten daha zayıf olduğu kara kısmından saldırıyı önerdi. Bu esnada ABD'nin Tunus Konsolosu olan William Eaton Karamanlı, Yusuf Paşa'yı devirmeyi ve yerine Mısır'a sürgüne gönderilmiş olan kardeşi Hamit Paşa'yı getirmeyi önerdi (Sofka, 1997: 540; Irwin, 1931). Hamid ise Trablusgarp Paşası olursa ABD ile barışçı ilişkiler kuracağı ve tüm Amerikalı esirleri serbest bırakacağı konusunda söz vermişti (Oren, 2007: 66). ABD Tunus Konsolosu olan William Eaton emekli bir askerdi ve Berberî Devletlerine haraç ödenmesine karşıydı. Eaton, Yusuf Paşa'yı devirmek için asker toplarken Müslümanların desteğini almaya çalıştı. Eaton günümüzde de ABD tarafından kullanılan, zalim ve acımasız, kendi halkına zulmeden idarecilerden insanları kurtarmada ABD'nin öncü rolü ve diğer özgürlük taraftarlarının ona bu mücadelesinde yardımcı olmaları gerektiği söylemini ilk kez ortaya atan kişi idi. Ayrıca, Kur'an'da incelediği için İslam dini hakkında yeterli derecede bilgiye sahipti (Leiby, 2001).

Kardeşi Yusuf Paşa kendisini devirdiği için Hamit Paşa ABD'nin bu teklifine sıcak bakıyordu. Trablusgarp'a yapılacak sefer için Eaton, Mısır'da çoğunluğu Yunanlı, Arap ve Bedevilerden oluşan paralı askerlerden oluşan bir ordu kurdu (The United States and the Barbary Pirates, 2001; Irwin, 1931).⁵ Bu toplama gücün eğitilmesi ve yönetilmesi için ABD savaş gemisi USS Argus'tan 7 tane deniz piyadesi getirildi.

6 Mart 1805'te, Mısır'ın İskenderiye şehrinin dışındaki bir düzlükte Eaton topladığı orduyu denetledi. Yanında kurmay subay olarak Albay Eugene Lie-tensdorfer ve Trablusgarp Beylerbeyi Yusuf Paşa'nın idareyi elinden aldığı kardeşi Hamit Paşa da vardı. Kendilerine ABD Donanması subayı olan Teğmen Presley O'Bannon ve Donanma Astegmeni Pascal Peck eşlik ediyord. Donanma astsubayı ve 6 deniz piyade askeri de koruma sağlıyordu.⁶

5. "Eaton, Kahire ve İskenderiye'den Kasım, Aralık ve Ocak'ta asker topladı. Çoğunlukla da Napolyon Savaşlarının gazilerini askere aldı. Kurduğu ordu ABD Deniz Piyadeleri, Yunanlılar, İtalyanlar, Avrupalı paralı askerler, Mısırlılar, Araplar ve Bedevilerden oluşuyordu. Eaton komutasındaki bu orduda; 8 ABD Deniz Piyadesi, 2 ABD denizcisi, 1 Yunan bölüğü, 1 İtalyan Topçu bölüğü ve 500 kadar Arap, Memluk ve Bedevi vardı." (Bacarella, 2018). "Eaton'un Ordusunda... 9 Amerikalı, 90 Trablusgarplı, 63 Avrupalı paralı asker ve 250 Bedevi vardı." (Oren, 2007, 66).

6. "Berberi Savaşları patlak vermeden hemen önce, 1799 yılında ABD Deniz Piyade Gücü 25 subay ve 58 askerden oluşuyordu. Eaton Derne'ye yürürken bunlardan 8 tanesi yanında idi." (Smethurst, 2017).

Orduda Eaton İskenderiye'deki Rumlardan topladığı 40 kişiden oluşan bölüğe Yüzbaşı Luco Ulovix ve Teğmen Constantine komuta ediyordu. Rumlara ek olarak Selim isimli birisi tarafından komuta edilen bir sahra topu ve 25 adamdan oluşan topçu bölüğü de vardı. Selim'in yanında ise tercümanı ve Yeniçerileri ve Teğmen Connot ve Rocco'da vardı ve Eaton'la irtibatı sağlıyorlardı. Amerikalılar ve Rumlara ek olarak orduda ayrıca Hamit Paşa'nın 90 kişilik kendi mahiyeti ile Şeyh Muhammet ve Şeyh El Tahib komutasındaki 60 kişilik bir süvari kıtası da bulunuyordu. Bu sayılanlara 400 kadar Arap piyadesi ve 190 deve, bir miktar at ve eşeği olan ve grubun ağırlıklarını taşıyan bir ikmal işe grubu eşlik ediyordu (Smethurst, 2017).

Eaton, Bomba Körfezi'ne vardığında Yusuf Paşa'nın kendisinin ve ordusunun varlığını haber aldığını ve onu durdurmak için yolu üzerindeki Derne'ye asker gönderdiğini öğrendi. Şehre Yusuf Paşa'nın takviye kuvvetinden önce varmak için zamana karşı bir yarış başladı. Yarışın kazanı Eaton oldu. Eaton ve paralı askerlerden oluşan ordusu şehre Yusuf Paşa'nın kuvvetlerinden önce ulaştı. Mısır'da başlayan ve 500 km süren bu yolculuk Nisan'da Derne'ye varılması ile sonuçlandı (Sorkin, 1986). Karadan Eaton ve Hamit Paşa'nın paralı askerlerinin, denizden de ABD savaş gemileri Argus, Hornet ve Nautilus saldırısına uğrayıp, iki ateş arasında kalan Derne 27 Nisan 1805'te düştü (Güher, 2017: 576; Şıvgın, 2013: 107). Derne'ye yapılan saldırıda iki deniz piyadesi öldü; Eaton'da dirseğinden yaralanmasına rağmen karadan ve denizden bombardımanla şehrin duvarlarını yıktı ve içeri girmeyi başardı (Oren, 2007: 67).

Derne'nin düşmesinden sonra Trablusgarp'a giden yol üzerinde hiçbir engel kalmamıştı (Oren, 2007: 67; Sofka, 1997: 541). Eaton ve Hamit'in paralı asker ordusu ile kendisini tahttan indireceğinden korkan Karamanlı Yusuf Paşa ABD ile barış anlaşması imzalamayı kabul etti (Sofka, 1997: 41). Elindeki Amerikalı esirlerin 60.000 \$ karşılığında serbest bırakılmasını ve bu anlaşmadan sonra ABD gemilerine saldırılmaması ve ABD'nden vergi alınmamasını kabul ettiği barış antlaşmasını (4 Haziran 1805) imzaladı (Karasapan, 1960: 131). Amerikan yönetimi Trablusgarp'la barış anlaşması yapılması üzerine Hamit Paşa'ya olan desteğini geri çekti (Sofka, 1997: 542). Bu anlaşma ile I. Berberî Savaşı sona ermiş oldu. Varılan anlaşma sonucunda ABD artık Ceza-yir ve Trablusgarp Beylerbeyliklerine haraç ödemeyecekti ve ABD vatandaşları fidye istemek amacıyla esir alınmayacaktı.

1.1. ABD'nin Savaşta Stratejisi

Trablusgarp Beylerbeyliği ile yaşanan savaşta ABD'nin tek ve değişmez bir stratejisi olmadı. Aksine uygulanan strateji zamana ve şartlara göre sürekli adapte oldu ve değişim gösterdi. Ticari çıkarları ve vatandaşlarının can güvenliğini tehdit eden ve millî gurura dokunan tavır ve tutumlar sebebiyle ABD

Trablusgarp ile yaşanan çatışma sonucunda hem zafer kazanmayı hem de onurunu kurtarmayı kendisine öncelikli amaç olarak belirlemişti. Bu motivasyon ABD'nin Akdeniz politikasının değişmesinde etkili oldu.

Akdeniz'e yönelik ABD stratejisi yukarıda da ifade edildiği üzere zamana ve şartlara göre değişip adapte olsa da temel amaçlar değişmeden kaldı. İlk ve öncelikli amaç; ABD ticaret gemilerine Trablusgarp saldırılarının sonlandırılması, ikincisi ise Trablusgarp'a ödenen yıllık haracın sona erdirilmesi idi. Bunun gerçekleşmesi ise ilk amacın gerçekleşmesine bağlıydı. Üçüncü amaç ise Trablusgarp'ta fidye alabilmek için esir olarak tutulan tüm ABD vatandaşlarının serbest kalmasının sağlanması idi. Bu esirlerin durumu ABD kamuoyunda infiale sebep oluyor, yönetimi tavır almaya mecbur bırakıyordu. Ekonomik etkenler ve toplumsal öfke sayılanları Amerikan stratejisinin öncelikli konuları hâline getirmişti.

ABD, Trablusgarp'la yaklaşan savaşla ilgili olarak öncelikle diplomatik bir strateji hazırladı. Amerikan yönetimi ilk başlarda Akdeniz'de sürekli bir deniz gücü bulundurmayı gereksiz ve aşırı masraflı buluyordu. Bu sebeple sorunun diplomatik yollardan çözümüne öncelik verildi. Ama diplomasi yolu başarısız oldu. Bunun üzerine ABD Garp Ocaklarına karşı ortak bir cephe oluşturmak ve savaşın kendine olan yükünü azaltmak için Avrupa devletlerine başvurdu. Ancak Avrupa'nın özellikle büyük devletleri Kuzey Afrika kaynakları korsanlık faaliyetleri konusunda fazla ilgilenmediler. Çünkü Kıta Avrupa'sında Napolyon Savaşları tüm hızıyla sürüyordu. Ayrıca Avrupa'nın büyük devletleri Garp Ocakları Beylerbeyliklerini birbirlerine karşı yürüttükleri vekâlet savaşlarında kullanıyorlardı. O yüzden diplomatik çözüm yolu 1801 yılında Trablusgarp Beylerbeyi Karamanlı Yusuf Paşa'nın yapılan haraç anlaşmasının yeniden düzenlenmesini ve kendine ödenen haraç miktarının Cezayir'le aynı olmasını talep ettiğinde ve Thomas Jefferson yönetiminin de bu teklifi reddettiğinde kapanmış oldu (The Tripolitan War: A Case for Evolving Strategies, 2013).

Bu noktada bölgeyi iyi tanımayan ABD, yaptığı büyük bir diplomasi hatası yüzünden çatışmanın çıkmasına sebep oldu. ABD Dışişleri Trablusgarp'ı bağımsız ve siyasi bir aktör olarak değil de Cezayir Beylerbeyliğine tabi alt bir yapılanma olarak değerlendirmişti. Bunun da sebebi taraflar arasında 1796 yılında imzalanan ve ödenecek haraç miktarını belirleyen anlaşmanın yanlış yorumlanması idi. Anlaşmadaki özel bir madde ABD ile Trablusgarp arasında bir anlaşmazlık vuku bulacak olursa Cezayir Beylerbeyliğinin hakemliğine başvurulmasını öngörüyordu. ABD yönetimi açısından bu durum bir anlaşmazlık hâlinde vasalın efendisine rücu edilmesi idi. Trablusgarp yönetimi açısından ise bu durum olası bir sorunun büyümeden çözülmesi için ortak bir dostun hakemliğine başvurulması idi (Folayan, 1979: 32). Bu yanlış anlama ve ona bağlı

olarak sergilenen tutum Yusuf Paşa'yı kızdırdı ve kendisinin kimseye tabi olmadığını göstermek için girişimlerde bulunmasına sebep oldu. Bu girişimlerden en önemlisi de ABD'ye savaş ilanı oldu. Bunun üzerine Jefferson diplomatik yaklaşımı bırakıp askerî tedbirlere yönelmek zorunda kaldı. ABD ticaret gemilerinin korunması için 4 firkateynden oluşan bir filo 1801 yılı Mayıs ayında Akdeniz'e gönderildi. Filonun öncelikli görevleri arasında saldırgan devletlerin limanlarının ablukaya alınması da vardı (Office of Naval Records and Library, 1939: 467).

Trablusgarp'la yaşanan savaşta ABD askerî stratejisi hâliyle donanma temelli oldu. Israrcı bir diplomasi ve donanmanın gövde gösterileri Fas, Tunus, Cezayir'i Trablusgarp'ın yanında savaşa girmekten alıkoydu. Jefferson bu sınırlı güç gösterisinin Yusuf Paşa'nın geri adım atması için yeterli olacağını düşünüyordu ama olaylar beklediği şekilde gelişmedi. Öncelikle 4 firkateyn Akdeniz'de koruma ve saldırı görevi yürütmeye yeterli gelmedi. Sevk ve idaredeki yetersizlikler de donanmanın gücünün etkili bir şekilde kullanılmasına engel oldu. Bunun üzerine Jefferson filo komutanını azletti (Turner, 2010: 163).

1803 yılı ABD askeri stratejisinde önemli bir değişikliğin olduğu yıl oldu. Takviye edilen filonun başına Komodor Edward Preble getirildi. Preble düşmanı takip etmek için vakit kaybetmedi. Trablusgarp Limanı'nın düzenli aralıklarla bombalanması emrini verdi. Trablusgarp gemilerinin takibi ve batırılması ile karaya asker çıkartma görevleri de planladı. Ayrıca Preble, gemi mürettebatının eğitim ve hazırlık seviyelerini yükseltmeye özel bir önem verdi. Amerikan gemileri Avrupa donanmaları ile baş edecek tarzda yapılmış ve silahlandırılmıştı. Bu yüzden standart bir ABD savaş gemisi Trablusgarp donanmasının gemilerinden silah ve teknik özellikler bakımından bir hayli üstündü. Ek olarak ABD donanması topçularının atış becerilerini geliştirmelerine büyük önem veriyordu. Tüm bu sayılanlar sayesinde tek bir ABD gemisi birkaç Trablusgarp çektirisine rahatlıkla müdahale edebiliyordu. ABD gemileri ayrıca Trablusgarp Limanı topçu bataryalarının menzili dışında kalarak rahatlıkla şehri bombalayabiliyordu (The Tripolitan War: A Case for Evolving Strategies, 2013).

Amerikan stratejisindeki bu değişim ve adaptasyon sadece askerî alanla sınırlı kalmadı. Diplomatların başarılı çalışmaları sayesinde siyasi alanda da ilerleme sağlandı. Sicilya Krallığı ile ittifak kuruldu ve ittifak sayesinde ABD savaş gemileri bakım-onarım ve ikmal için Sicilya Limanlarını kullanma hakkını elde ettiler. Sicilya Krallığı ek olarak Amerikan donanmasını Trablusgarp Limanı'nı kuşatmak ve bombalamak ve Trablusgarp gemilerini takip etmek için gereken küçük ve hızlı gemilerden de sağladı. Sicilya'nın desteği askerî alanla

sınırlı kalmadı, Akdeniz’de ticaret yapan ancak Garp Ocakları Beylerbeyliklerinin saldırılarına maruz kalan küçük Avrupa devletlerini de ABD’ye destek vermek için ikna etmeye çalıştı (The Tripolitan War: A Case for Evolving Strategies, 2013).

Takip eden yılda Amerikan stratejisinde bir başka önemli değişim oldu. ABD’nin Tunus Konsolosu William Eaton ve eski Trablusgarp Konsolosu Jeffrey Cathcart, önemli Trablusgarp şehirlerini ele geçirmek için bir kara harekâtı planladılar. Yapılacak harekât sonrasında Yusuf Paşa’nın yerine devrik kardeşi Hamit geçirilecekti. Ancak bu planları Jefferson tarafından kabul görmedi. Fakat 31 Ekim 1803’te Philadelphia fırkateyninin kaybedilmesi Jefferson’un fikrinin değişmesine sebep oldu. 1804 yılında da Eaton’ın planına onay verdi. Jefferson Yönetimi Yusuf Paşa’nın idaresinin meşruiyetini tartışmalı hâle getirmek için bir enformasyon kampanyası başlattı. Yusuf Paşa’nın sert idaresi Trablusgarp’ın özellikle Berberî kökenli nüfusu arasında oldukça fazla düşman edinmesine sebep olmuştu. Bu enformasyon kampanyası ile ABD bu kitleyi etkilemeyi umut ediyordu.

Enformasyon kampanyası devam ederken planına oluru verilen Eaton 1804 Aralık ayında Mısır’a gitti ve orada Hamit Paşa ile buluştu. İkili arasında yapılan görüşmede Eaton planını Hamit’e açtı ve Trablusgarp üzerine yapılacak bu seferde kendisine katılmasını istedi. Bu sefer başarılı olursa Hamit Paşa kaybettiği tahtı ve itibarı geri alabilecekti, bunun için ABD gereken desteği vermeye hazırdı. Hamit Paşa, Eaton’ın teklifini kabul etti. Bunun üzerine her ikisi de vakit kaybetmeden yerel aşiretlerden ve Avrupalı paralı askerlerden oluşan bir güç topladılar. Gruba 6 tane ABD Deniz Piyadesi de eşlik ediyordu. Eaton’ın ordusunun yol boyunca ikmal ve iaşesini ABD savaş gemileri sağladı. 27 Nisan 1804’te Derne, ABD savaş gemilerinin ateş desteği ile ele geçirildi. Eaton’ın güçleri şehri geri almak için gelen Trablusgarp birliklerini de geri püskürttü. İç isyan ve kara harekâtı tehdidi altında kalan Yusuf Paşa 10 Haziran 1805’te ABD ile çatışmayı sona erdiren bir barış anlaşması imzalamaya mecbur kaldı. Anlaşma ile ABD, Trablusgarp tarafından en çok kayırılan ülke statüsünü kazanıyordu. Ayrıca ABD’nin yıllık haraç ödemesi de sona eriyordu (Bowman, 1998: 133). Trablusgarp tüm Amerikalı esirleri fidye istemeden serbest bırakmayı kabul etti. Karşılığında da ABD askerleri Trablusgarp topraklarından çekildi.

Modern zaman ABD askerî doktrini savaş stratejileri ve askerî harekâtların başarı derecesini tespit etmek ve kıyaslayabilmek için basit bir teste tabi tutulmalarını öngörmektedir (Department of Defense, 2011: IV-24). Test üç kısımdan oluşmaktadır:

- Uygulanabilirlik,
- Uygunluk

-Kabul edilebilirlik.

Bu kriterlerin ABD'nin Berberî Savaşları stratejisine uygulanması askerî stratejinin başarısı hakkında bir fikir verecektir. Berberî Savaşlarındaki ABD askerî stratejisi bu açıdan incelendiğinde ABD stratejisi testi geçmektedir. Stratejinin zamana ve şartlara uyması için yapılan değişiklikler ülkenin stratejik amaçlarının dönemin şartlarına daha iyi ve hızlı şekilde adapte olmasını sağlamıştır. Bu da ABD'nin Trablusgarp'la olan mücadelesinde başarılı olmasını sağlamıştır.

1.2. Trablusgarp'ın Savaşta Stratejisi

Trablusgarp'ın Avrupa devletleri ile olan çatışma tarihi ABD'ye karşı uyguladığı savaş stratejisinin de temelini oluşturuyordu. Avrupa ülkeleri ile yaşanan çatışmalar çoğunlukla deniz muharebeleri, nadiren de Trablusgarp'ın zayıf müfrezelerine karşı cezalandırma amaçlı harekâtlar ve sınırlı saldırılar şeklinde cereyan etmişti. Avrupa devletlerinin kendi aralarındaki mücadeleler askerî güçlerini Akdeniz Bölgesi'ne göndermekten alıkoyuyordu. Trablusgarp donanmasının İsveç ve Portekiz gibi küçük Avrupa devletlerine karşı 1790'lı yıllarda kazandığı başarılar Yusuf Paşa'nın aklındaki savaş stratejisini pekiştirmişti ve ABD'ye karşı da aynı stratejiyi uygulamayı planlamıştı.

Bu strateji kapsamında Yusuf Paşa'nın öncelikli olarak 3 önemli amacı vardı: Birincisi olası bir Amerikan saldırısını püskürtmek ve vergi-haraç sisteminin sürmesini sağlamak. Avrupa devletlerine karşı kazanılan başarılar Yusuf Paşa'nın kendine olan güvenini arttırmıştı. İkinci amacı denizdeki korsanlık faaliyetlerini sürdürmek ve genişletmekti. Çünkü daha önce de ifade edildiği üzere korsanlık faaliyeti Beylerbeylik ekonomisinin ana gelir kaynaklarından biri idi. Üçüncü ve en önemlisi İstanbul'u çatışmanın dışında tutmaktı. Bu sayede Trablusgarp özerkliğini sürdürebilecekti.

ABD gibi Trablusgarp'ta savaş stratejisini donanması üzerine kurmuştu. Trablusgarp ekonomisinin üç temel gelir kaynağı vardı: Korsanlık, haraç ve köle ticareti. Bu sayılanlardan ilk ikisinin sürmesi Beylerbeyliğin deniz gücü ile doğrudan bağlantılı idi. Korsanlık faaliyeti Trablusgarp ekonomisine sadece para ve mal sağlıyordu ayrıca haraç alınmasını da garantiliyor ve sürekli hâle getiriyordu. Köle ticareti ise çöldeki aşiretler tarafından kontrol edilen bölgeden geçtiği için sorunlu idi çünkü bu aşiretler sürekli isyan hâlinde idi. Bu da Trablusgarp ordusunun bu aşiretlerin olası saldırılarına karşı sürekli teyakkuzda bulunmasına ve çöl bölgesini izlemesine sebep oluyordu. Bu yüzden de tüm yük donanma üzerinde idi.

Ancak Trablusgarp donanması herhangi bir savaşa hazırlıklı değildi. Korsanlar ticaret gemilerine saldırmada etkili idi. Sığ su çekimi olan çeşitler bir

saldırıdan sonra hızlı bir şekilde, büyük gemilerin giremeyeceği mercan kayalıklarına kaçabiliyorlardı. Öncelikli amaçları ticaret gemilerine saldırı olduğu için korsan gemilerinin mürettebatları savaş gemileri ile karşılaşma konusunda tecrübeleri yoktu. Öncelikli amaç ticaret gemilerini bordalamak olduğu için Trablusgarp gemilerinin topçuluk becerisi de yeterli değildi. 1804 yılına kadar Trablusgarp gemileri limandan çıkıp Amerikan donanmasının ablukasını yarabilirken bu tarihten sonra yeni gemiler ve firkateynlerin gelmesi ile ablukayı yarmak oldukça zor hâe gelmişti.

Trablusgarp'ın stratejisi çoğunlukla diplomasiye dayalı idi. Yusuf Paşa İstanbul'un Trablusgarp'taki olaylara doğrudan müdahil olmasını istemiyordu. De facto özerkliğini güçlendirmek için Mısır'daki Memluk İsyanı'na gizlice destek vermişti. İsyanı bastırmakla uğraşan Osmanlı Devleti de Trablusgarp'a müdahil olamamıştı. Diplomasi, silah tedarikinde de faydalı oluyordu. Rahat silah tedariki için Yusuf Paşa Avrupalı devletlerle ikili ilişkileri geliştirmeye çalışıyordu. Kendisine karşı birlikte hareket etmelerini önlemek için Yusuf Paşa, İngiltere ve ABD arasındaki husumeti de kışkırtmaya çalışmıştı. Diplomatik girişimlerinin etkisini arttırmak için ekonomik yaptırımları da yardımcı olarak kullanıyordu. Örneğin: Trablusgarp Malta'daki İngiliz garnizonunun et ihtiyacını karşılamak için çiftlik hayvanları satıyordu. Ancak Trablusgarp gemileri Malta'ya İngiliz donanmasının koruması olursa gidiyordu. Bu koruma sağlanmazsa Trablusgarp canlı hayvan satışını durduracağını İngiltere'ye bildirmişti (Folayan, 1972: 268). Bu taktik ise Trablusgarp gemilerinin ABD ablukasını yarmasını sağlamış ve ABD ile İngiltere arasında anlaşmazlık çıkmasına sebep olmuştu.

Trablusgarp, diğer Garp Ocakları Beylerbeyliklerine kendisine olan desteklerini sürdürmeleri için ekonomik ilişkileri koz olarak kullanmıştı. Cezayir ve Fas ekonomisi Trablus ile yapılan tahıl ticaretine bağımlı idi. Her ikisi de keza iş gücü ihtiyacını karşılamak için de Trablusgarp'ın köle ticaretine de bağımlı idi (Folayan, 1972: 267). Yusuf Paşa, İngiltere ile olan ticari ilişkide uygulamanın bir benzerini de Fas'la yapmıştı. Trablusgarp gemileri Amerikan ablukası ve takibinden kurtulmak için Fas bayrağı çekerek denize açılıyorlardı ve bunun için gereken izni Fas vermişti. Aynı anda hem Trablusgarp hem de Fas'la savaşa girmek istemeyen ABD ve ABD donanması da onlara müdahale etmiyordu. Tunus ve Cezayir ise ABD ambargosunu delmek için karayolunu kullanıyorlardı.

Yusuf Paşa, Amerikalıları zor durumda bırakmak için propaganda kampanyası başlatmıştı. Savaşın sebebinin ABD'nin Trablusgarp'la yapmış olduğu anlaşmanın hükümlerine uymak istememesi, çatışmanın bu yüzden başladığı söylentisi her yere yayılmıştı (Folayan, 1972: 266). Dinî inanç farklılığı ko-

nusu da ön plana çıkarılmış, yaşanan mücadelenin Hristiyan bir devletle Müslüman bir devletin savaşı olduğu konusu sıklıkla vurgulanmıştı (Folayan, 1972: 267).

Ancak genel olarak bakıldığında, Trablusgarp'ın ABD'ye karşı uyguladığı savaş stratejisi Avrupalı devletlerde olduğu kadar başarılı olmadı. Çünkü Amerikalıların ve Avrupalıların hareket tarzları birbirinden oldukça farklı idi. Avrupalılar kayıp vermektense haraç ödemeyi daha uygun ve ekonomik buluyorlardı. Oysa Amerikalıların bu ödemeyi karşılayacak kadar ekonomik kaynağı yoktu. Var olabilmek için ABD ticaret gelirlerini attırmak, hiçbiri olmazsa mevcut durumu muhafaza etmek zorunda idi. Bu yüzden başka seçeneği olmayan Amerikalılar şartlara daha hızlı adapte oluyordu. Karamanlı Yusuf Paşa bu durumu fark etmemişti. Bu da çatışmadan istediği sonucu alamamasına sebep oldu. Birinci ve İkinci Berberî Savaşları ve sonrasında yaşanan ekonomik zorluklar Trablusgarp'ta bir dizi isyana sebep oldu. Yaşanan huzursuzlukları bastırmak için Yusuf Paşa, oğlu lehine tahttan feragat etti fakat bu girişimi ertesi yıl bir Osmanlı donanmasının Trablusgarp'a gelip Karamanlı Hanedanı'nı sonlandırmasını engelleyemedi.

1.3. Birinci Berberî Savaşı'nın Sonucu

Birinci Berberî Savaşı sonucunda, savaşan her iki taraf da istediklerini tam anlamıyla elde edemedi. Ancak, yine de ABD'nin kazanımları Trablusgarp'a göre daha fazla oldu. Bu kazanımlardan en önemlisi ise Akdeniz'e girişte Türk korsanlarına ödedikleri ve ülke hazinesine önemli bir yük getiren yıllık vergiden artık muaf olmaları idi. Ek olarak kısa vadede Akdeniz'de artan ABD deniz gücü ABD ticaret gemilerine olan saldırıların ciddi derecede azalmasını sağladı ve Kuzey Afrika Beylerbeylikleri ABD ile diplomatik ilişki tesis etmek zorunda kaldılar (Sofka, 1997: 542). ABD, Berberî Savaşı'nda Osmanlı İmparatorluğu'nun kendisi ile doğrudan muhatap olmadı. Daha ziyade imparatorluğa gevşek bir bağla bağlı olan uzak bir eyaleti ile savaştı. Ancak yine de Berberî Savaşları, ABD açısından kendini ispatlama ve güven kazanma noktasında başarıyla verdiği ilk ciddi sınav oldu (Irwin, 1931).

ABD'nin kazanımları daha fazla olsa da Garp Ocakları da yaşanan çatışmadan fazla bir zarar görmeden çıkmayı başardılar. Güçlerinde önemli bir azalma olmadı. Sadece her yıl düzenli olarak aldıkları haracın ortadan kalması sebebiyle yüzyüze kaldıkları gelir kaybını daha fazla seyir yaparak, daha fazla gemiye saldırarak çıkarmak zorunda kaldılar. Ancak Akdeniz'de 16. yüzyılda zirveye çıkan Türk denizciliği ve tekniklerinin artık demode olduğu açıktı. Fakat kemikleşen usul, yöntem ve anlayışlar terk edilemediği için donanma modernleştirilemedi.

Bu çatışma, ABD'nin yabancı ülkelere yönelik devlet ve dış politikasının çeşitlenmesini beraberinde getirdi. Krizin başlarında çekingen bir yaklaşım sergileyen ABD, Thomas Jefferson ABD başkanı olduktan sonra daha atak ve saldırgan bir politika izlemeye başladı. İngiltere'den bağımsız olunduktan sonra kurulan askerî yapı ilk kez gerçek savaş ortamında test edilmiş ve eksikleri yerinde görülmüştü. Birinci Berberî Savaşı ABD'ye uzak topraklarda ve denizlerde cereyan edebilecek bir çatışmayı idare edebileceğini göstermişti. Savaş sayesinde henüz oluşum aşamasında olan ABD'nin birlik ruhu ve Amerikan kimliği de bu sayede gelişmeye ve güçlenmeye başlamıştı. Bu sayede de Amerikalı olmak, kurucu 13 koloniden birinin vatandaşı olma bilincinin önüne geçmişti. Berberî Savaşları sonucunda elde edilen kazanımların verdiği aşırı güven daha sonraki dönemde ABD'nin kendisine aşırı güvenmeye başlamasına sebep oldu. ABD bu aşırı güvenin bedelini 1812 savaşında İngiltere'ye yenilmekle ve Washington'un işgal edilmesiyle ödedi.

Garp Ocakları kendileri için önemli bir gelir kaynağını kaybetmiş olsalar da 1807'de Cezayir'de üslenen Türk korsanları ABD ticaret gemilerine tekrar saldırmaya başladılar. 1812'de İngiltere ile savaşa giren ABD 1815'te patlak veren İkinci Berberî Savaşı'na kadar bu saldırılara karşılık verememiştir.

2. İkinci Berberî Savaşı (1815)

ABD'nin Birinci Berberî Savaşı'nda kazandığı başarının etkisiyle kendisine karşı aşırı güven duymaya başlaması sonucunda İngiltere ile 1812'de savaşa girdi. Yaşanan bu savaş sonucunda ortaya çıkan karışıklıkta ABD ticaret gemileri tekrar korumasız kaldı (The United States and the Barbary Pirates, 2001). Akdeniz'deki Trablusgarp, Cezayir ve Tunus'ta yerleşik Türk korsanları bu fırsatı oldukça iyi değerlendirdiler ve korumasız kalan ABD ticaret gemilerine tekrar saldırmaya başladılar. Saldırıları esnasında esir alınan gemi mürettebatı için daha önce olduğu gibi fidye istenmesine devam edildi. İngiltere ile yaşanan savaş yüzünden oldukça zor duruma düşen ABD, donanmasına ana karanın savunması için ihtiyaç duyduğundan Akdeniz'e ticaret gemilerinin korunması için filo gönderemedi. Yaşanan korsan saldırıları sırasında esir alınan vatandaşlarının serbest kalması için fidye ödemek zorunda kaldı.

Bu ortamda Cezayir Dayısı ABD gemilerinin Akdeniz'de serbest seyahat edebilmesi için gereken haracı uzun süredir ödemediklerini ifade ederek, haraç miktarını arttırdı ve eski yıllarda yapılan anlaşma nedeniyle ödenmemiş olan haraçların da ödenmesini talep etti (The United States and the Barbary Pirates, 2001). ABD Başkonsolosu Tobias Lear Cezayir Dayısı'nın bu teklifini reddetti. Bunun üzerine de sınır dışı edildi. Bu olayın akabinde ABD Cezayir'e savaş ilan etti. Fakat bu sırada 1812 Savaşı sona ermiş ve ABD donanması

serbest kalmıştı. ABD Kongresi savaş ilanı üzerine Cezayir açıklarına 10 gemiden oluşan bir deniz kuvveti gönderilmesini kabul etti. Bu müdahale gücünün başına da Stephen Decatur ve William Bainbridge getirildi (The United States and the Barbary Pirates, 2001). Çünkü her ikisi de Birinci Berberî Savaşı'nda görev almışlardı ve bölgeyi oldukça iyi tanıyorlardı. Her ikisi de Birinci Berberî Savaşı tecrübelerinden kendilerine dersler çıkarmışlar, bunları 1812 Savaşı'nda kullanarak daha geliştirmişlerdi. İkinci Berberî Savaşı'nda kullandıkları strateji oldukça basit ama etkiliydi. Berberî/Türk korsanlarının yöntem ve taktiklerini onlara karşı kullanmaktı. Bu strateji gereği ABD filosu Cezayir'e saldırdı ve yüzlerce esir aldı. Bu beklenmeyen hareket Cezayir'de şaşkınlığa yol açtı. Bunun sonucunda da Cezayir bir barış antlaşması yapılmasına razı oldu. Bu yeni antlaşma sonucunda ABD Cezayir'e artık haraç ödemeyecekti. Ayrıca Cezayir, savaş sırasında uğradığı zararı telafi etmek için ABD'ye 10.000 \$ savaş tazminatı ödeyecekti. Bu maddelerin onaylandığı antlaşma 30 Haziran 1815'te imzalandı.

Decatur benzer şartlar taşıyan bir antlaşmayı da Tunus'a kabul ettirmek için filusunun yönünü Tunus'a çevirdi. Ama Tunus Beylerbeyisi bu antlaşmayı kabul etmedi. Ertesi yıl Vikont Exmout komutasındaki Anglo-Hollanda birleşik donanması Cezayir korsanlarını cezalandırmak için şehre saldırana kadar da kabul etmemekte ısrar etti. Saldırı sırasında şehir 9 saat boyunca aralıksız bombalandı ve pek çok levent, denizci şehit oldu. Bu sayede gücü oldukça kırılan Paşa, Decatur'un dikte ettiği barış antlaşmasını imzalamayı ve Hristiyanların esir alınarak köle olarak kullanılması uygulamasına son vermeyi kabul etti. Gerek ABD, gerekse Osmanlı Devleti için artık bir dönem kapanmıştı.

Sonuç

ABD'nin ilk kez kendini ispatladığı ve ABD Anayasasına göre ilk resmen ilan edilmiş savaş Berberî Savaşlarıdır. Berberî Savaşları Avrupa ülkelerinin ABD'ye bakışını değiştirdi. Daha önemlisi kazandığı zafer ABD'nin kendine olan güveni kazanmasına ve rüştünü ispat etmesine imkân sağladı (Oren, 2007: 75). Her ne kadar denk kuvvetlerin mücadelesine sahne olmasa da teknik ve güç açısından üstün olan genç ABD donanması kendisi için altın değerinde olan tecrübeleri bu savaşlar esnasında kazandı. Türkiye ile sanıldığı gibi 50 yıllık değil, kökü çok daha eskilere giden tanışıklığın temelleri bu rekabet ve savaş ortamında atılmıştı. Fakat bu savaşta eksik ve hatalı gözlemler sonucu edindiği ön yargıları ABD ve ABD kamuoyu, Berberî Savaşlarını unutmuş olsa da, savaşın pekiştirdiği ön yargıları unutmamıştır. Bu ön yargıların hâlâ ilk günkü gibi taze olduğu 11 Eylül sebebiyle Washington Post'ta Richard Leiby

imzalı makalede belli olmaktadır. Bu makalede Leiby'nin konuştuğu Westpoint Askerî Akademisi tarih eğitmeni Yüzbaşı Glenn Voelz şunları söylemektedir:

“(11 Eylülle Berberi Savaşları arasında) çok fazla benzerlik buluyorum. Belli ki hâlâ aynı savaşı yaşıyoruz. Bu benim öğrencilerim için düşünmeye değer bir soru. Jefferson yönetiminden Bush yönetimine kadar olan dönemde ne değişti?” (Leiby, 2001: C01).

Daha önemlisi ise ABD'nin sadece Kuzey Afrika'ya değil Orta Doğu ve İslam dünyasına da hâlâ aynı ön yargılı tutumu ile bakmaya devam etmesidir. Ticaret gemilerinin mürettebatı ve yolcularının esir alındığı ve fidye için rehin tutulduğu Berberî korsan saldırıları Amerika'nın Kuzey Afrika özelinde İslam dünyası ile ilgili düşüncelerinin şekillenmesinde oldukça etkili olmuş gözükmektedir.⁷

KAYNAKÇA

Allen, Gardner Weld (1909), *Our Naval War with France*, Houghton Mifflin Company, Boston.

Armstrong, Benjamin (2010), “The Most Daring Act of the Age: Principles for Naval Irregular Warfare,” *The Naval War College Review*, 63(4), 106-118.

Armstrong, Benjamin, “A Ketch Named Mastico: North Africa Maritime Security Operations”, *Small Wars Journal*, <https://smallwarsjournal.com/jrnl/art/a-ketch-named-mastico> , SGT, (Son güncelleme tarihi): 23.04.2011, ET (Erişim tarihi):18.11.2020.

Bacarella, Mike, *Barbary Wars*, <http://www.daddezio.com/italy/barbary/history.html> , SGT, (Son güncelleme tarihi): Tarih Yok, ET (Erişim tarihi):18.11.2020.

Baepler, Paul (Ed.), (1999), *White Slaves, African Masters: An Anthology of American Barbary Captivity Narratives*. University of Chicago Press, Chicago.

Baker, Kevin (2002), “The Shores of Tripoli, Our First Fight Against International Terrorists”, *American Heritage*, 53 (1), 17-18.

Barnby, Henry G. (1996), *The Prisoner of Algiers: An Account of the Forgotten American-Algerian War 1785-1797*, Oxford University Press, Londra.

Bombardment of Tripoli, 1804, Old Ironsides' Battle Record: Documents of USS Constitution's Illustrious Deeds, Naval History and Heritage Command, <https://www.history.navy.mil/research/library/online-reading-room/title-list-alphabetically/u/uss-constitutions-battle-record0/bombardment-of-tripoli-1804.html> , SGT, (Son güncelleme tarihi): 28.04.2015, ET (Erişim tarihi):12.09.2020.

Bowman, John. S. (1998), *Facts About the American Wars*, The H. W. Wilson Company, 1998, New York.

Boyd Julian-Bryan Mina R.-Butterfield L. H.-Cullen, Charles T. (Ed.) (1950), *The Papers of Thomas Jefferson*, Cilt: 18, Princeton University Press, Princeton.

Bromley, John S. (1987), *Corsairs and Navies, 1660-1760*, Hambledon Press, Londra.

Congress, Thomas Jefferson Papers, Washington, <http://www.memory.loc.gov/ammem/mjtjhtml/mjtjprece.html> , SGT, (Son güncelleme tarihi): Tarih yok, ET (Erişim tarihi): 10.11.2020.

7. “Berberi esareti ABD diplomasi ve dış politika pratiklerinin gelişmesinde hayati bir rol oynamıştır” (Rojas, 2003: 159).

Çapanoğlu, Münir Süleyman (1951), “Akdeniz’de Cezayir Korsanları”, *Resimli Tarih Mecmuası*, 2 (21), 945-947.

David Smethurst, “Little Known Facts About the First Barbary War”, *Small Wars Journal*, <https://smallwarsjournal.com/jrnl/art/little-known-facts-about-the-first-barbary-war>, SGT, (Son güncelleme tarihi): 20.01.2017, ET (Erişim tarihi): 10.11.2020.

Department of Defense, (2011), *Joint Publication 5-0, Joint Operation Planning*, Washington D.C.

Early, Peter (1970), *Corsairs of Malta, and Barbary*, Sidgwick & Jackson Ltd, Londra.

Fendoğlu, Hasan Tahsin (2002), *Modernleşme Bağlamında Osmanlı-Amerika İlişkileri*, Beyan Yayınları, İstanbul.

Folayan, K., (1979), *Tripoli During the Reign of Pasha Yusuf Qaramanli*, University of Ife Press, Ile-Ife, Nijerya.

Folayan, Kola (1972), “Tripoli and the War with the U.S.A., 1801-5,” *The Journal of African History* 13 (2), 261-270.

Forester, Cecil S. (1956), *The Age of Fighting Sail: The Story of the Naval War of 1812*, Doubleday, New York.

Fowler, William M. Jr. (1984), *Jack Tars and Commodores: The American Navy, 1783-1815*, Houghton Mifflin, Boston.

Gawalt, Gerard W., *America and Barbary Pirates: An International Battle Against an Unconventional Foe*, Library of

Guttridge, Leonard F.-Smith Jay D. (1984), *The Commodores, Classics of Naval Literature*, Naval Institute Press, Annapolis.

Güher, Ebru (2017), “David Porter’in Anıları Işığında Garp Ocaklarında Türk-Amerikan Mücadelesi ve Amerika’nın Günümüzde Bölge Üzerinde Politikaları”, *Cedrus, Akdeniz Uygarlıkları Araştırmaları Dergisi*, 5, 567-584.

Güler, Yavuz (2005), “Osmanlı Devleti Dönemi Türk-Amerikan İlişkileri (1795–1914)”, *Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6 (1), 227-240.

Hay, Anthony (2004), “Reading the Past into American Foreign Policy”, *Orbis*, 48 (2), 369-380.

Irwin, Ray W., (1931), *The Diplomatic Relations of the United States with Barbary Powers, 1776-1816*, University of North Carolina Press, Chapel Hill.

Jewett, Thomas (2002), “Terrorism in Early America: The U.S. Wages War Against the Barbary States to End International Blackmail and Terrorism”, *The Early America Review*, 4 (2), 6-15.

Karasapan, Celal Tevfik (1960), *Libya, Trablusgarp, Bingazi ve Fizan*, Resimli Posta Matbaası, Ankara.

Kavas, Ahmet (1999), “Osmanlı Devleti’nin Afrika Kıtasında Hâkimiyeti ve Nüfuzu”, *Osmanlı*, G. Eren (Ed.), 1. Cilt. (Siyaset), Yeni Türkiye Yayınları, 421-430, Ankara.

Kayapınar, Selda (2017), “1830 Osmanlı-ABD Ticaret Antlaşması Öncesi Amerika’nın Diploması Girişimleri”, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 51, 39-56.

Kitzen, Michael (1996), “Money Bags or Cannon Balls: The Origin of Tripolitan War, 1795-1801”, *Journal of Early Republic*, 16 (4), 601-624.

Koca, Yasemin Nemlioğlu “Doğu-Batı İlişkilerinde Türk Denizciliği: Anadolu Jeopolitiği”, *Cedrus, Akdeniz Uygarlıkları Araştırmaları Dergisi*, 4, 411-424.

Köse, Osman (2010), “18. Yüzyıl’da Doğu Akdeniz’de Ticaret ve Güvenlik”, *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Prof. Dr. Bayram Kodaman’ın Armağan Özel Sayısı, 266-275.

Kurat, Akdes Nimet (1959), *Türk-Amerikan Münasebetlerine Kısa Bir Bakış (1800-1959)*, Doğu Ltd. Şti. Matbaası, Ankara.

- Kurat, Akdes Nimet (1964), "Berberi Ocakları ile ABD Münasebetleri (1774-1916)", *Ankara Üniversitesi, D.T.C.F. Tarih Araştırmaları Dergisi*, 2 (2), 175-213.
- Kuzucu, Serhat (2015), "XVIII. Yüzyılda Uluslararası Bir Sorun Olarak Garp Ocakları'nın Akdeniz'deki Korsanlık Faaliyetleri", *Gazi Akademik Bakış*, 9 (17), 165-180.
- Kütükoğlu, Mübahat (1968), "18. Yüzyılda İngiliz ve Fransız Korsanlık Hareketlerinin Akdeniz Ticareti Üzerindeki Etkileri", *Belgelerle Türk Tarihi Dergisi*, 12, 57-71.
- Lardas, Marc (2011), *Decatur's Bold and Daring Act: The Philadelphia in Tripoli 1804*, Osprey Publishing, Oxford.
- Leefe, John G. (1978), *The Atlantic Privateers: Their Story 1749-1815*, Petheric Press, Halifax.
- Leiby, Richard (2001), "Terrorists by Another Name: The Barbary Pirates", *Washington Post*, C01.
- Maksudoğlu, Mehmet (1966-1967), "Tunus'ta Dayıların Ortaya Çıkışı", *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 14 (1), 189-219.
- Maksudoğlu, Mehmet (1968), "Tunus'ta Hâkimiyetin Dayılardan Beylere Geçişi", *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 15 (1), 173-186.
- McKee, Christopher (2014), *Edward Preble: A Naval Biography, 1761-1807*, Naval Institute Press, Annapolis.
- Mustafa Nuri Paşa (1992), *Netayic ül-Vukuat Kurumları ve Örgütleriyle Osmanlı Tarihi, I-II*, N. Çağatay (Haz.), Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara.
- Naval Documents Related to the United States Wars with the Barbary Powers, Vol 1, (1939), Office of Naval Records and Library, U.S. Government Printing Office, Washington.
- Oren, Michael B. (2007), *Power, Faith, and Fantasy, America in the Middle East, 1776 to the Present*, W. W. Norton & Company, New York.
- Ortaylı, İlber (1973), "1727 Osmanlı-Avusturya Seyr-ü Sefain Sözleşmesi", *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 28 (3), 97-110.
- Pakalın, Mehmet Zeki (1971), *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, Cilt: II, MEB Yayınları, İstanbul.
- Parker, Richard (2004), *Uncle Sam in Barbary: A Diplomatic History (ADST-DACOR)*, Diplomats and Diplomacy Book, University of Florida Press, Florida.
- Pratt, Fletcher (1950), *Preble's Boys: Commodore Preble and the Birth of American Sea Power*, William Sloane Associates, New York.
- Reid, Chipp (2012), *Intrepid Sailors: The Legacy of Preble's Boys and the Tripoli Campaign*, Naval Institute Press, Annapolis.
- Richard O'Brien'dan Thomas Jefferson'a Mektup, 8 Haziran 1786, Naval Documents Related to the United States War With Barbary Powers, (1939), Cilt:1, Government Printing Office, Washington.
- Rojas, Martha Elena (2003), "Insults Unpunished: Barbary Captives, American Slaves and the Negotiation of Liberty", *Early American Studies*, 1 (2), 159-186.
- Russell, Edward Frederick Langley (1970), *The French Corsairs*, Robert Hale, Londra.
- Sofka, James (1997), "The Jeffersonian Ideal of National Security: Commerce, The Atlantic Balance of Power and the Barbary War, 1786-1805", *Diplomatic History*, 21 (4), 519-544.
- Sorkin, Joel S. (1986), "The Practical Ensigns of Mahomet", *National Review*, 50-52.
- Starkey, David John (1990), *British Privateering Enterprise in the Eighteenth Century*, Exeter University Press, Exeter.
- Symonds, Craig L. (2004), "A Squadron of Observation: Thomas Jefferson and Americas First War Against Terrorism", *White House Studies*, 4 (2), 125-136.
- Şıvgın, Hale (2013), "ABD'nin Trablusgarp'a Askeri Müdahalesi: 1801-1805", H. Çakmak (Haz.), *ABD'nin Askeri Müdahaleleri 1801'den Günümüze*, Kaynak Yayınları, 93-109, İstanbul.

Taş, Abdullah Erdem (2016), *Osmanlı Garp Ocaklarından Trablusgarp Eyaleti: Karamanlılar Dönemi (1711-1835)*, (Basılmamış Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

“The Tripolitan War: A Case for Evolving Strategies”, *Small Wars Journal*, <https://smallwarsjournal.com/index.php/jrnl/art/the-tripolitan-war-a-case-for-evolving-strategies> , SGT, (Son güncelleme tarihi): 13.05.2013, ET (Erişim tarihi): 02.11.2020.

“The Unites States and the Barbary Pirates”, *Bill of Right in Action*, Constitutional Rights Foundation, 18 (1), Los Angeles, <http://www.crf-usa.org/bill-of-rights-in-action/bria-18-1-a-the-united-states-and-the-barbary-pirates.html> , SGT, (Son güncelleme tarihi): Tarih yok, ET (Erişim tarihi):18.11.2020.

Toprak, Seydi Vakkas (2012), “Osmanlı Yönetiminde Kuzey Afrika: Garp Ocakları”, *İstanbul Üniversitesi Türkiyat Mecmuası*, 22 (1), 223-237.

Tripolitan War, *Encyclopedia Britannica*, <https://www.britannica.com/event/Tripolitan-War> SGT, (Son güncelleme tarihi): 04.04.2019, ET (Erişim tarihi):18.11.2020.

Tucker, Glenn (1963), *Dawn Like Thunder: The Barbary Wars and the Birth of the U.S. Navy*, Bobbs Merrill, Indianapolis.

Turner, Robert F. (2010), “President Jefferson and the Barbary Pirates,” *Piracy and Maritime Crime: Historical and Modern Case Studies*, Ellemen, Bruce A.-Forbes, Andrew-Rosenburg, David (Ed.), Naval War College Press, 158-171, Newport, RI.

Vitkus, Daniel J. (Ed.) (2001), *Piracy, Slavery and Redemption: Barbary Captivity Narratives From Early Modern England*, Columbia University Press, New York.

Whipple, Addison B. C. (1991), *To the Shores of Tripoli: The Birth of the U.S. Navy and Marines*, William Morrow & Co., New York.

Wilson, Garry E. (1979), *American Prisoners in the Barbary Nations, 1784-1816*, Basılmamış Doktora Tezi, North Texas State University.

Wilson, Garry E. (1982), “American Hostages in Moslem Nations, 1784-1796: The Public Response”, *Journal of the Early Republic*, 2 (2), 123-141.

Wolf, John B. (1979), *The Barbary Coast: Algiers Under the Turks, 1500-1830*, W. W. Norton & Co. , New York.